

Základy vizuální komunikace

1. SPOLEČENSKÁ SMLOUVA

-----
1 – 5

2. KONTROVERZE

-----
6 – 25

3. REKLAMA - KONTROVERZE

-----
26 – 37

4. SÉMIOTIKA

-----
38 – 54

5. IKONA INDEX SYMBOL

-----
55 – 61

6. ČTENÍ ZNAKU

-----
62 – 67

7. OBRAZ JAKO POEZIE

-----
68 – 91

8. MYTOLOGIE

-----
92 - 105

1. SPOLEČENSKÁ SMLOUVA

1 - 5

*„O čem není možno mluvit, o tom se musí mlčet.“
„Hranice mého jazyka jsou hranice mého světa.“*

Ludwig Wittgenstein (1889 -1951)

Společenská smlouva

pojem z filozofie a společenských věd. Jedná se o teorii, podle níž veškeré právní a mocenské vztahy ve společnosti jsou dány jakousi implicitní dohodou mezi všemi členy dané společnosti. Souhlasíme přejímat ustanovené konvence a respektovat je, výměnou za ochranu a příslušnost.

Nepojmenované

Spekulativní pohled:

Pokud by existovalo něco, co nic jiného nemůže zastupovat, pak bychom to nemohli pojmenovat / označit. To bychom o tom však ani nemohli rozprávět.

Tudíž tato rovina skutečnosti (nepojmenovaná nebo nepojmenovatelná?) zůstává mimo veškerou rozpravu...

Jazyk a rozvinutý jazyk skrze symboly atp. je předpokladem organizované společnosti.

Zde je příklad: Ishi:

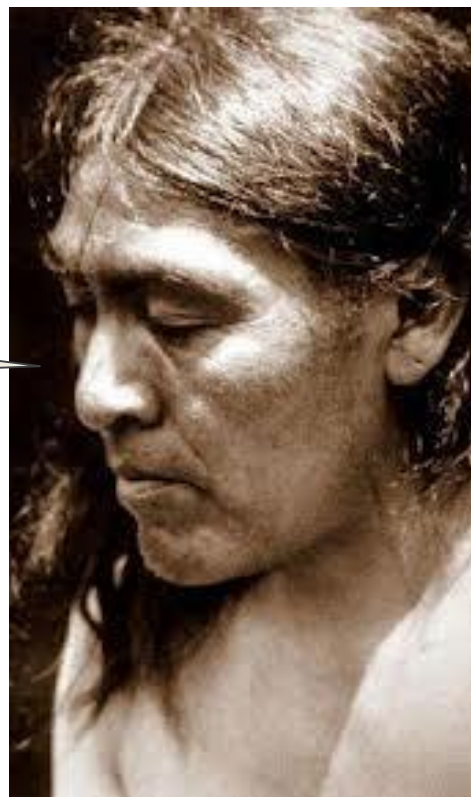
„Nemám žádné jméno, protože tu nejsou lidé, kteří by jej vyslovili.“

Ishi - poslední divoký žijící Indián kmene Yana na území U.S.A. (nalezen v r. 1911)

„Hranice mého jazyka jsou hranice mého světa“

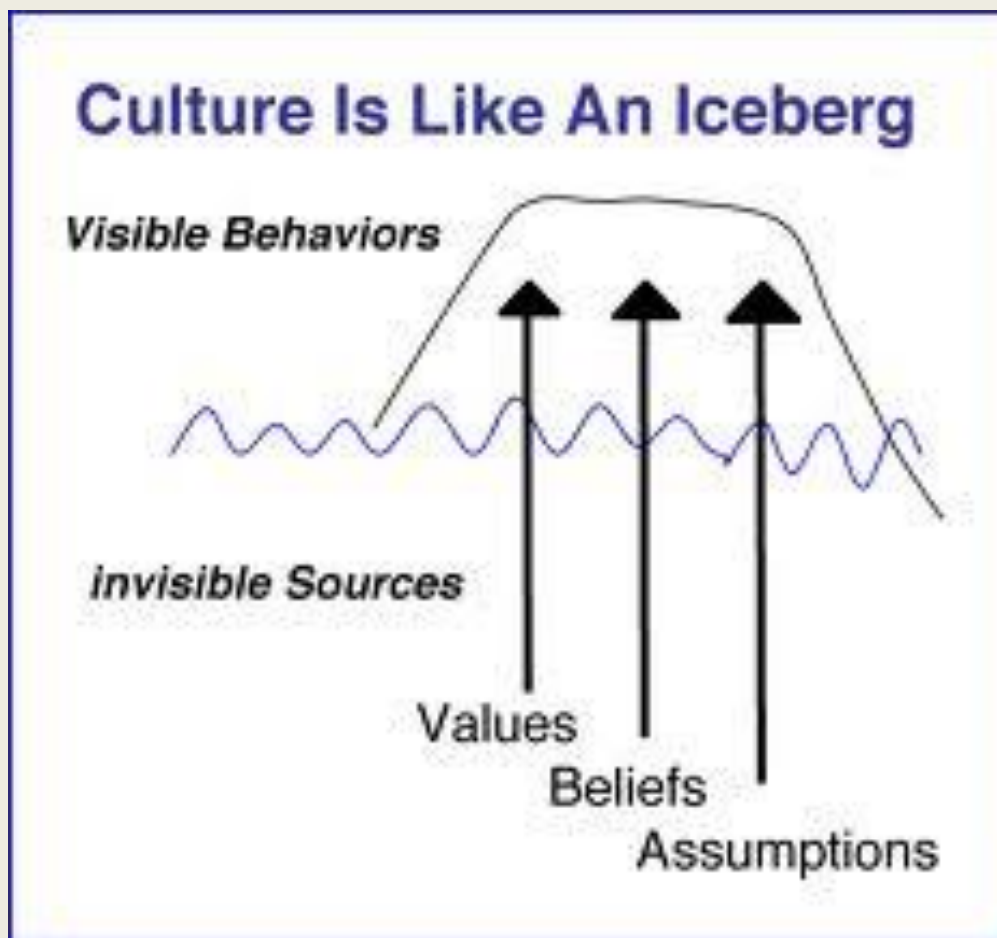
„O čem není možno mluvit, o tom se musí mlčet.“

Ludwig Wittgenstein (1889 –1951)

Ishi znamená „člověk“. Toto jméno dal poslednímu žijícímu Indiánovi antropolog Alfred Kroeber. V kultuře Yahi (kmen Yana je jeho součástí) bylo neslušné se ptát na jméno, a bylo nepochopitelné proč vyslovit své jméno, když jméno je používáno pro oslovení.

Společenská smlouva

Společenská smlouva

Interpretaci ovlivňuje:

Zkušenosti

Zážitky

Výchova

Vzdělání

Místo pobytu

Národnost

Etnikum

Jazyk

Zákony

Cenzura

Politická korektnost

Restrikce

Vyznání

...

Co je identita?

Identita: je
stálá nebo
proměnlivá?

Společenská smlouva

Stav společnosti se vyvíjí a mění se pohled na to, co je společensky přijatelné.

Woke kultura

To je termín používaný pro politicky korektní kulturu zaměřenou na témata rasových, sociálních či menšinových tabu. Jejimi nositeli jsou jedinci nebo třeba i společnosti, kteří „se probudili“ z představ o spravedlivosti zavedených pořádků a začali upozorňovat na porušování práv určitých skupin obyvatelstva.

Více: <https://www.youtube.com/watch?v=g32OBPlzPo>

2. KONTROVERZE

-----

6 - 25

Jaký je rozdíl mezi
užitým uměním
a výtvarným
uměním,
když principy
tvorby významu
a formy platí pro
obojí?

Man Ray
1921

Pochopení díla závisí na aktuálním politickém, kulturním kontextu, očekávání, vzdělání, atp.

Následující příklady kontroverzních uměleckých děl jsou kontroverzními z různých důvodů. Ale především, naráží na aktuální vnímání toho, co je přípustné, eticky přijatelné, konfrontují se syrovou skutečností atp. Svým způsobem aktivují reakci společnosti a pomáhají tak k přehodnocení konvencí.

Paměť / apropiace

Fyzická přítomnost lodě by to mohla změnit názor na utečeneckou krizi. U Lampedusy 18. dubna 2015 ztroskotala loď, při této tragédii přišlo o život více než 700 lidí.

Di Trapani "We are living in a tragic moment without memory. We all look at the news, and it seems so far away: someone is dead at sea and we change the channel."

Christoph Büchel.
Barca Nostra
Bienále umění,
Benátky
2019

"I found Büchel's appropriation of the boat in which so many migrants lost their lives a vile and mawkish spectacle in the context of the Biennale.

"The best one can say of Büchel's intervention is that it brings us face to face with death. Biennale visitors pause to take selfies in front of it."

Adrian Searle, Guardian

Paměť / apropiace

Na americkém bienále ve Whitney se malířka Dana Schutz prezentovala s obrazem inspirovaným historickou událostí z r. 1955, kdy byl ubitý k smrti čtrnáctiletý černošský chlapec Emmett Till. Matka svolila s pohřbem v otevřené rakvi, aby ukázala všem brutalitu rasistického útoku.

Dana Schutz
Open Casket
2017

"It's not acceptable for a white person to transmute Black suffering into profit and fun..."

"

Hannah Black, March 21, 2017

Zvíře jako umělecké dílo?

Tvůrčí čínská dvojice chtěla prezentovat video vzteklých psů na běžících pásech , kteří se nemohou k sobě přiblížit na výstavě v Guggenheim Museum, NYC. Veřejnost a ochránci zvířat tomu zamezili.

Sun Yuan and Peng Yu
Dogs That Cannot
Touch Each Other
2003

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=ESC5MKhIFtQ>

Více: <https://news.artnet.com/exhibitions/animal-rights-protest-work-guggenheim-china-show-1092644>

Fake news!

V ranním vysílání 17. června 2007 se na ČT2 v pořadu Panorama odvysílal fiktivní výbuch atomové bomby s panorama Krkonoš na pozadí.

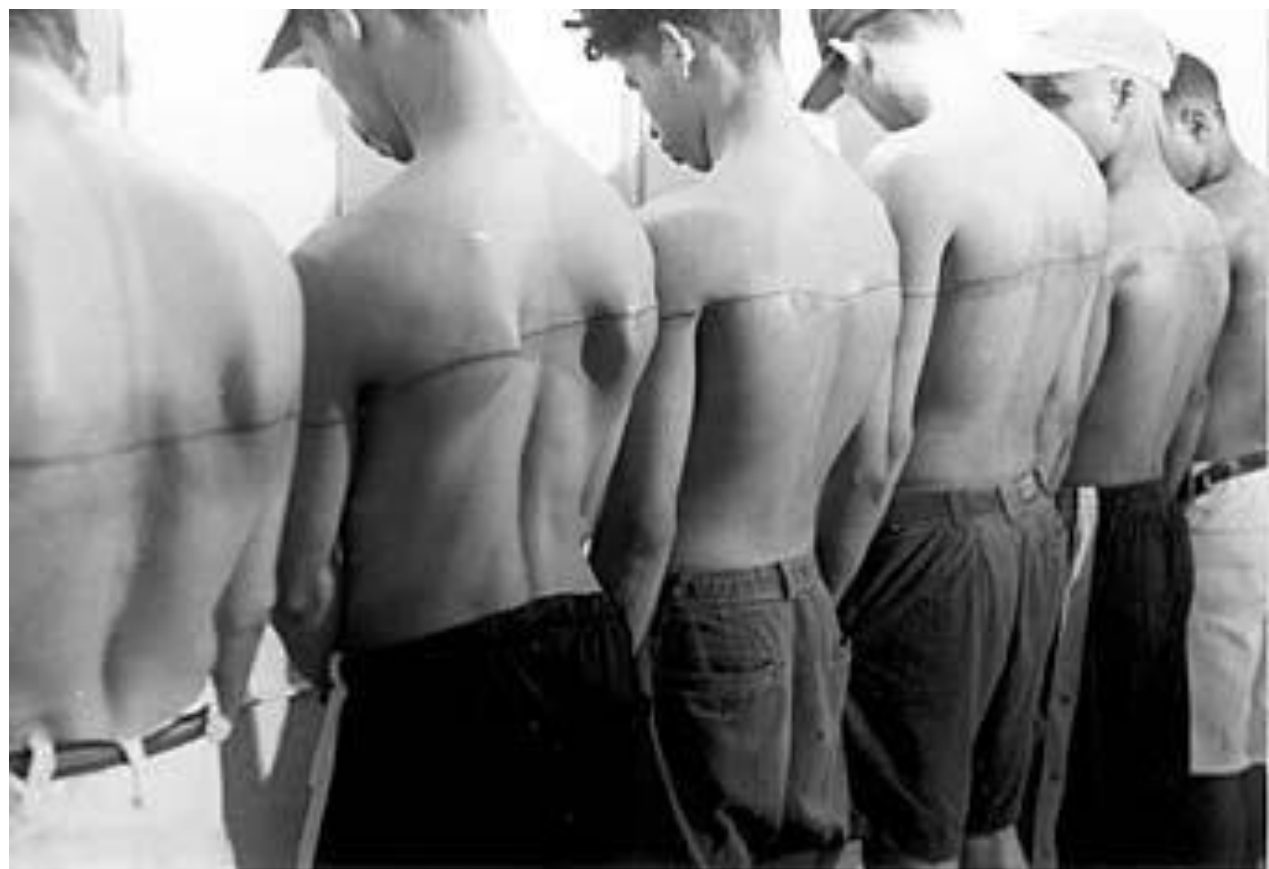
Ztohoven
Hacking do vysílání
České televize
2007

Více: https://zpravy.idnes.cz/skupina-ztohoven-vydesila-v-ct-atomovym-vybuchem-fvx-domaci.aspx?c=A070617_112931_domaci_zra

Sociální nerovnost

Autor zkoumá hranice důstojnosti v závislosti na prosperitě společnosti a životních podmínkách. V některých dílech rozkrývá povahu nájemné práce formou performance.

Santiago Sierra
250 cm Line Tatoed on 6 Paid
People

Národní symboly

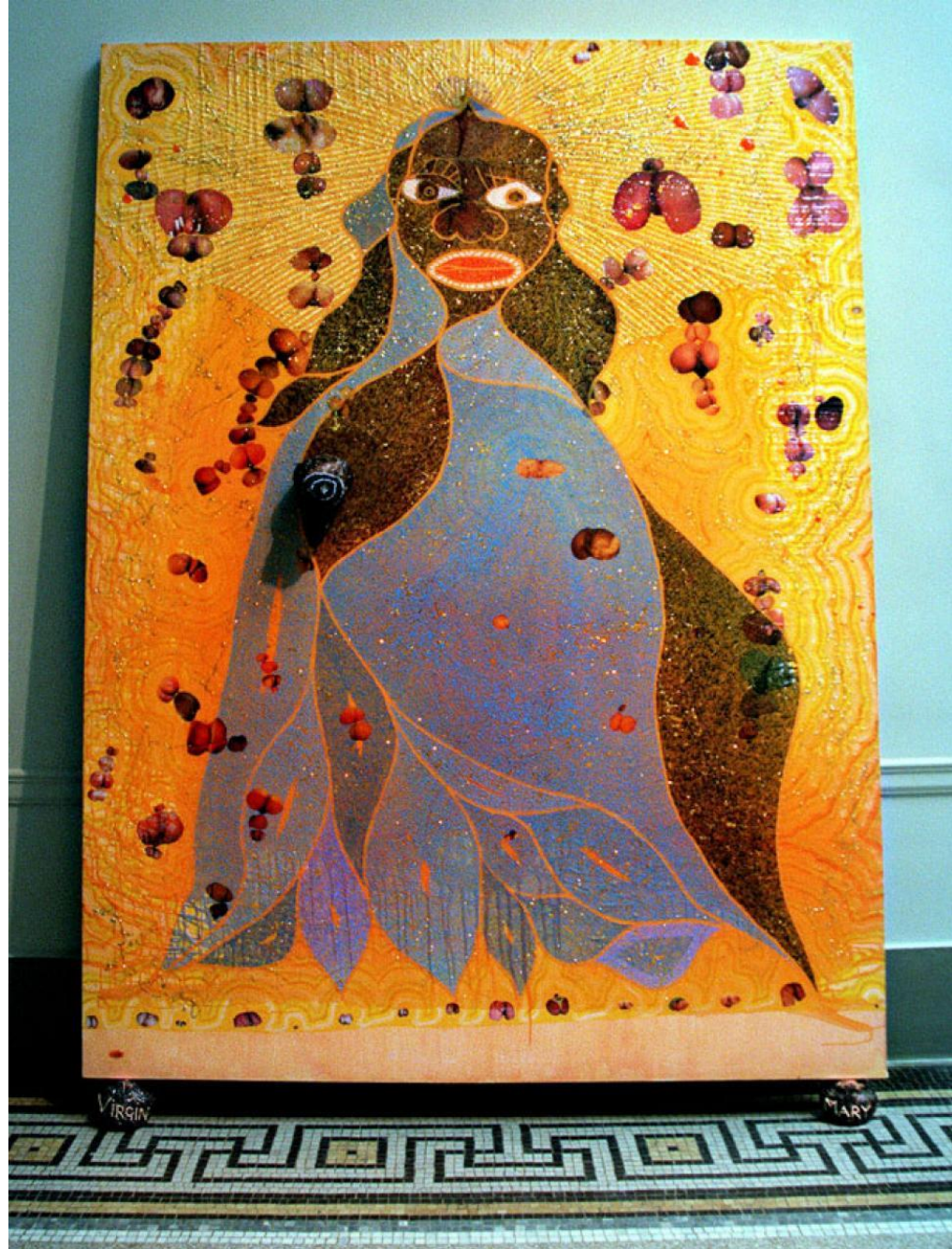
David Černý
Národ sobě
2002

Pohled jiné kultury

Panna Marie je na obraze britského umělce s africkými kořeny zobrazena z hlediska africké tradice – jako bohyně plodnosti. V obraze jsou výstřižky z lechtivých časopisů a uschlé sloní lejna. Tato interpretace je pro náš kulturní kontext značně kontroverzní.

Více na:
<https://www.khanacademy.org/humanities/global-culture/identity-body/identity-body-europe/a/chris-ofili-the-holy-virgin-mary>

Chris Ofili
Holy Virgin
Mary
1996

Ostatky jako materiál

Autor si nechal chytit v australských vodách žraloka kterého potom konzervoval ve formaldehydu. Název díla pak odkazuje na fenomén smrti. Dílo vyvolalo silnou kontroverzi, kterou potom podpořila nehorázná výše ceny, za kterou si ji americký sběratel pořídil, tělo žraloka již mělo známky rozkladu.

Damien Hirst
Nemožnost fyzické
smrti
v mysli někoho živého
1991

Kniha Jak prodat vycpaného žraloka za 12 miliónů dolarů Dona Thompsona pak pojednává o praktikách trhu s uměním, dílo dalo této knize její název.

Tělo jako materiál

Autor vytvořil odlitek vlastní seřnuté podoby. Materiálem portrétu je krev, kterou si nechával odebírat po delší čas. Dílo je vystavováno v mrazícím boxu.

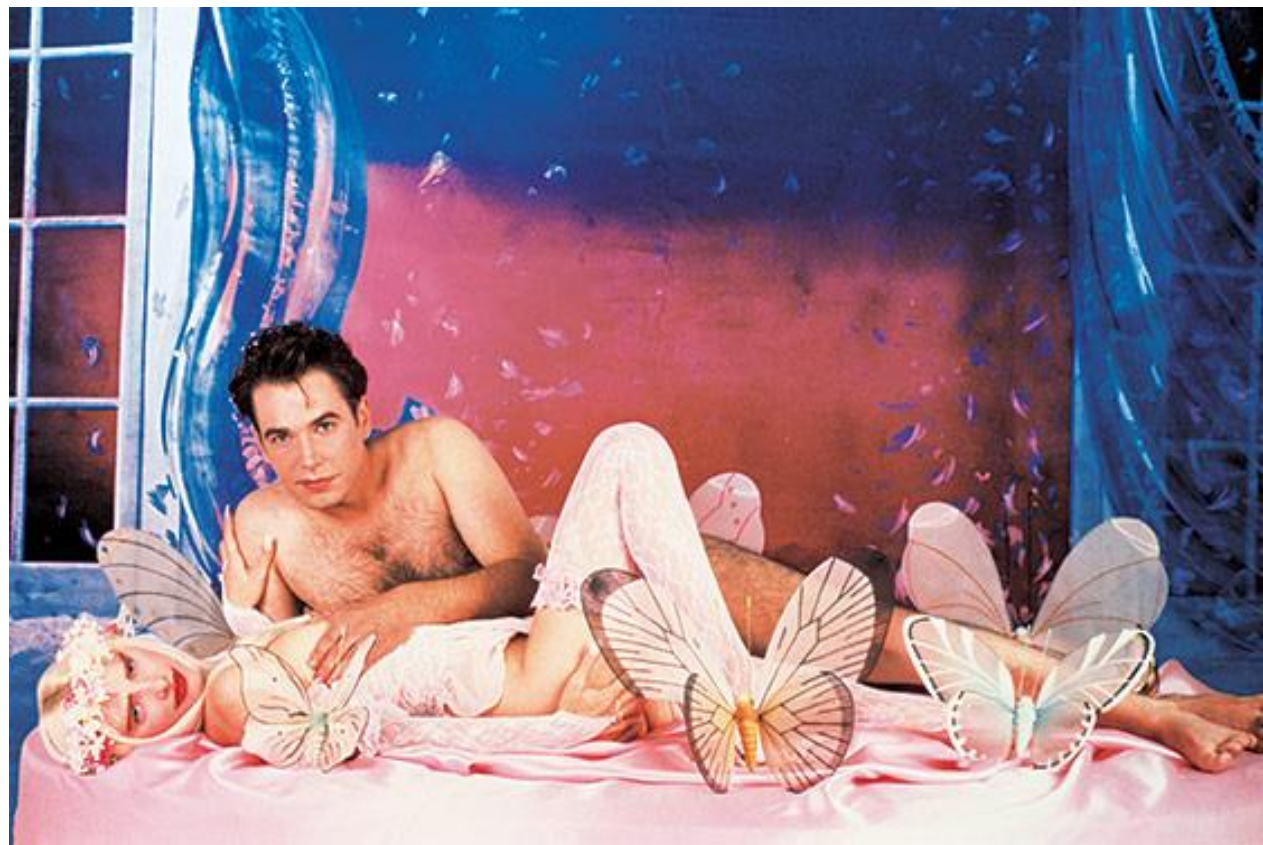
Marc Quinn
Self
2011

Kýč

Dílo pracuje s prvky pokleslé kultury – kýčem, pornografií. V instalovaných scénách figuruje samotný autor se svojí tehdejší manželkou Ciccíolinou, bývalou pornoherečkou. Referuje také na idylické bukolické scény rokokového umění.

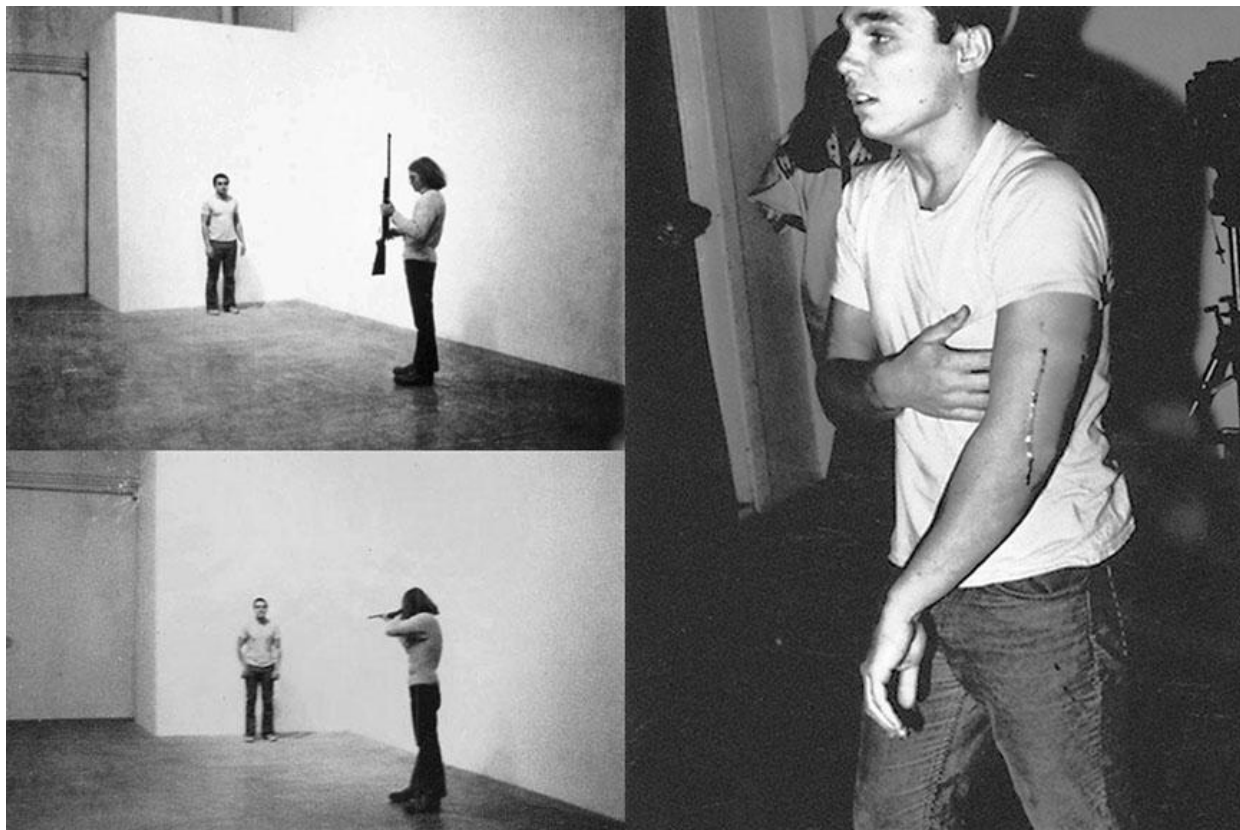
Jeff Koons
Made in Heaven
1990

Fyzický prožitek

Mladý autor si nechal prostřelit paži. Tato performance byla velmi extrémní, prakticky narážela na limity umělecké tvorby, neboť autor zjevně riskoval svůj život. Po akci jak střelec, tak autor a další svědci skončili na policejní stanici.

Chris
Burden
Shoot
1971

Ironie

Zakonzervované exkrementy autora jsou značně provokativní. Samotný odpudivý tělesný odpad je prezentovaný ve spotřebním trvanlivém obalu. Tato práce ruší chápání umění jako něčeho vznešeného.

Piero Manzoni
Umělcovo
hovno
1961

Význam

Slavné dílo Fontána (Studánka) pracuje pouze se změnou chápání prezentovaného objektu – pisoáru. Objekt je zbaven své funkce, je prezentovaný v jiné poloze a poetický název je jen další informací o nutnosti jiného pohledu na daný objekt.

Toto dílo se často prezentuje jako počátek nového umění, kdy idea – koncept je ústředním tématem.

Marcel
Duchamp
Fontána
1917

Zobrazení ženského těla

Picassovo dílo je vnímáno jako počátek kubismu, Ve své době nicméně mělo velmi negativní odezvu – kritikům i divákům připadalo vyobrazení jako velmi škaredé. Sám Picasso v té době dokonce uvažoval o ukončení umělecké dráhy.

Picasso
Avignonské ženy
1907

Zobrazení ženského těla

Dílo vzbudilo velkou kontroverzi, neboť žena v obraze není zobrazením ctnosti, alegorie či řecké bohyně, ale díky celému kontextu, žena je ve společnosti dobově oblečených mužů při pikniku, je to skutečná žena z masa a kostí. Toto bylo ve své době velmi pohoršující.

Eduard Manet
Snídaně v
trávě
1862

Zobrazení ženského těla

Géricault zobrazil skutečnou tragédii ztroskotání lodě Medúzy v r. 1816. Bylo zachráněno pouze patnáct pološilných ztroskotanců. Tato tragédie měla velkou politickou a veřejnou odezvu. Géricault se setkal s přeživšími, zpovídal je, kreslil přípravné studie v márnicích. Realismus, až dokumentární, této obrazové studii vzbudil pohoršení.

Théodore
Géricault
Prám Medúzy
1818

Více na: <https://www.khanacademy.org/humanities/becoming-modern/romanticism/romanticism-in-france/v/g-ricault-raft-of-the-medusa-1818-19>

Zobrazení ženského těla

Ve starověkých Pompejích byly nalezeny mnohé nástěnné kresby s erotickou tematikou, Navíc se zde našly nejrůznější variace bůžka rodinného štěstí Priapuse, který je zobrazován jako malý človíček s velkým penisem.

Archeologové (Pompeje byly objevené v r. 1748) tyto nálezy skryly před zraky veřejnosti v neapolském archeologickém muzeu po následujících 200 let (camera segretta).

Priapus s atributy Merkura
Pompeje (zasypané v r. 79)
Objevené v r. 1599

Více na: <https://hapstancedepart.wordpress.com/2010/12/20/is-that-a-dirty-picture-you-got-there-pompeii-the-birth-of-pornography-and-the-censorship-of-the-museum/>

3. REKLAMA - KONTROVERZE

26 - 37

Grafický design - řešení kampaně

Kampaň ministerstva zdravotnictví pro očkování byla velmi nešťastně řešena. Zobrazení jehly, více odrazuje. Titulky vizuálně spíše odkazují na konspirační teorie.

VAKCÍNA PROTI COVID-19 SPOLEHLIVÁ CESTA K BĚŽNÉMU ŽIVOTU

PROČ SE OČKOVAT?

Vakcinace je nejefektivnější způsob, jak dlouhodobě zastavit šíření epidemie u nás i ve světě. Zvedení vakcinace pomůže už v minulosti lie anižení či dokonce vymýcení ledy nemoci (např. pravé neštovic, dětská čbna, záškrt).

Každý, kdo se naočkuje, pomáhá chránit ty, kteří tak kvůli svému zdravotnímu stavu učinit nemohou.

Očkování bude dobrovolné a plně hrazené ze zdravotního pojištění.

Úspora času a peněz, možnost žít pínahodnotný život. Neschopenka kvůli COVID-19 znamená pro běžnou domácnost velké finanční ztráty. V případě komplikací tohoto onemocnění je samozřejmě nutná hospitalizace v nemocnici, po které obvykle následuje rekonvalescence.

**TOMU VŠEMU
ZABRÁNÍ VAKCÍNA**

TOTO NENÍ PRAVDA!

Vakcína bude nebezpečná. Vakcína prochází před uvedením na trh rozsáhlými klinickými testy, které odhalí případné nežádoucí účinky. Teprve poté je možné uvést vakcínu na trh. Vakcíny se testují na desítkách tisíc dobrovolníků, a to pod lékařským dohledem. U registrovaných léčivých přípravků je zaručena jejich bezpeč-

nost, účinnost a farmaceutická jakost. Bezpečnost vakcín je kontinuálně sledována i po jejich registraci a uvedení na trh.

Vakcína nebude účinná. Virus SARS-CoV-2 je podobný virům SARS a MERS.

ly jiného výzkumu. Kritéria pro registraci vakcín jsou přísnější než pro léky, protože takový přípravek se aplikuje zdravé populaci. Rozhodnutí o registraci vakcín je podloženo všemi potřebnými údaji.

Vakcína způsobí nemoc samotnou. Žádná z vakcín proti COVID-19 neobsahuje celý virus, který by byl schopen se množit nebo dostávat se do buněk, a tedy není schopen infikovat člověka. Vakcíny obsahují jen ty součásti, které budou stimulovat imunitní systém, aby vytvořil protělků. Vakcína není nebezpečná ani nezpůsobí nemoc samotnou.

Týmy, které se věnovaly výzkumu vakcín na tyto viry, tak mohly využít předchozí znalosti a začít pracovat na vakcíně pro aktuální virus. Vzhledem k tomu, že se jedná o celosvětovou pandemii, jsou farmaceutické firmy ochotné věnovat do výzkumu mnohem více finančních i lidských zdrojů než do jakéhoko-

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

koronavirus.mzcr.cz

Abychom si mohli zas podat ruce.

Budme opět spolu díky
očkování.

Očkování proti COVID-19 je účinné,
bezpečné a bezplatné.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

koronavirus.mzcr.cz

Návrh řešení reklamní společnosti. Informace zdůrazňují návrat k normálnímu životu díky očkování, což mnohem lépe komunikuje a apeluje na veřejnost.

Kampaň

Každé vizuální sdělení obsahuje význam, který by se dal rozdělit na:

OBJEKTIVNÍ SIGNIFIKANT

(signifier)– záměrně vložené do vizuální struktury pro pochopení jak reagovat. Je to tedy očekávaná reakce diváka ze strany tvůrce.

SUBJEKTIVNÍ SIGNIFIKANT

(signifier) – osobní konotace založené na životních zkušenostech a vzpomínkách.

Olivero Toscani
Reklama Benetton

Kampaň

Oliviero Toscani – italský fotograf, známý svými kontroverzními reklamními kampaněmi, především pro společnost Benetton 1980 - 2000

...vytvořil jsem obraz, abych do něj ukryl pokyn nebo jím sdělil vzkaz. Využívám vizuální jazyk, abych připravil cestu, kterou by se měla tvá interpretace obrazu ubírat. **Využívám, nebo zneužívám?...**

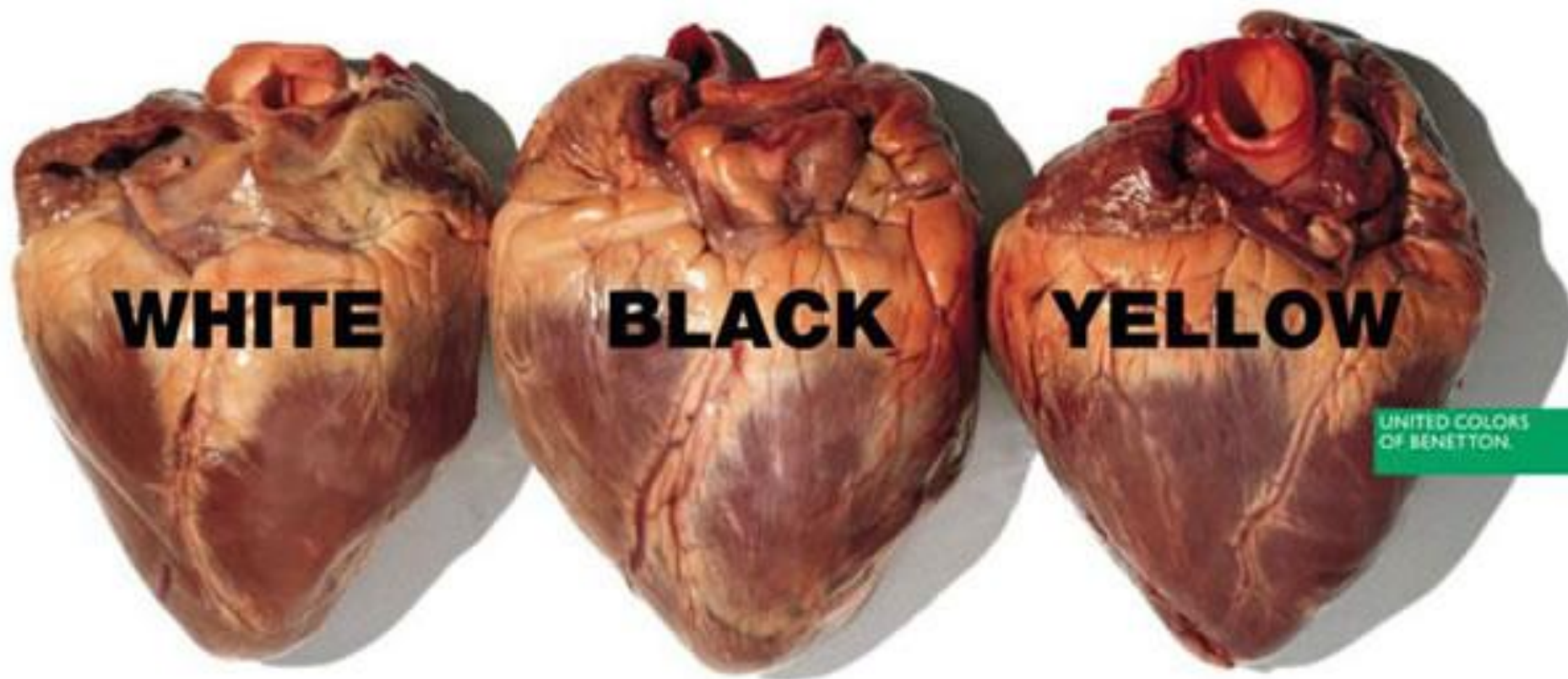

Oliviero Toscani

Kampaň

*„Neexistují šokující obrázky,
jen šokující realita.“*

Oliviero Toscani

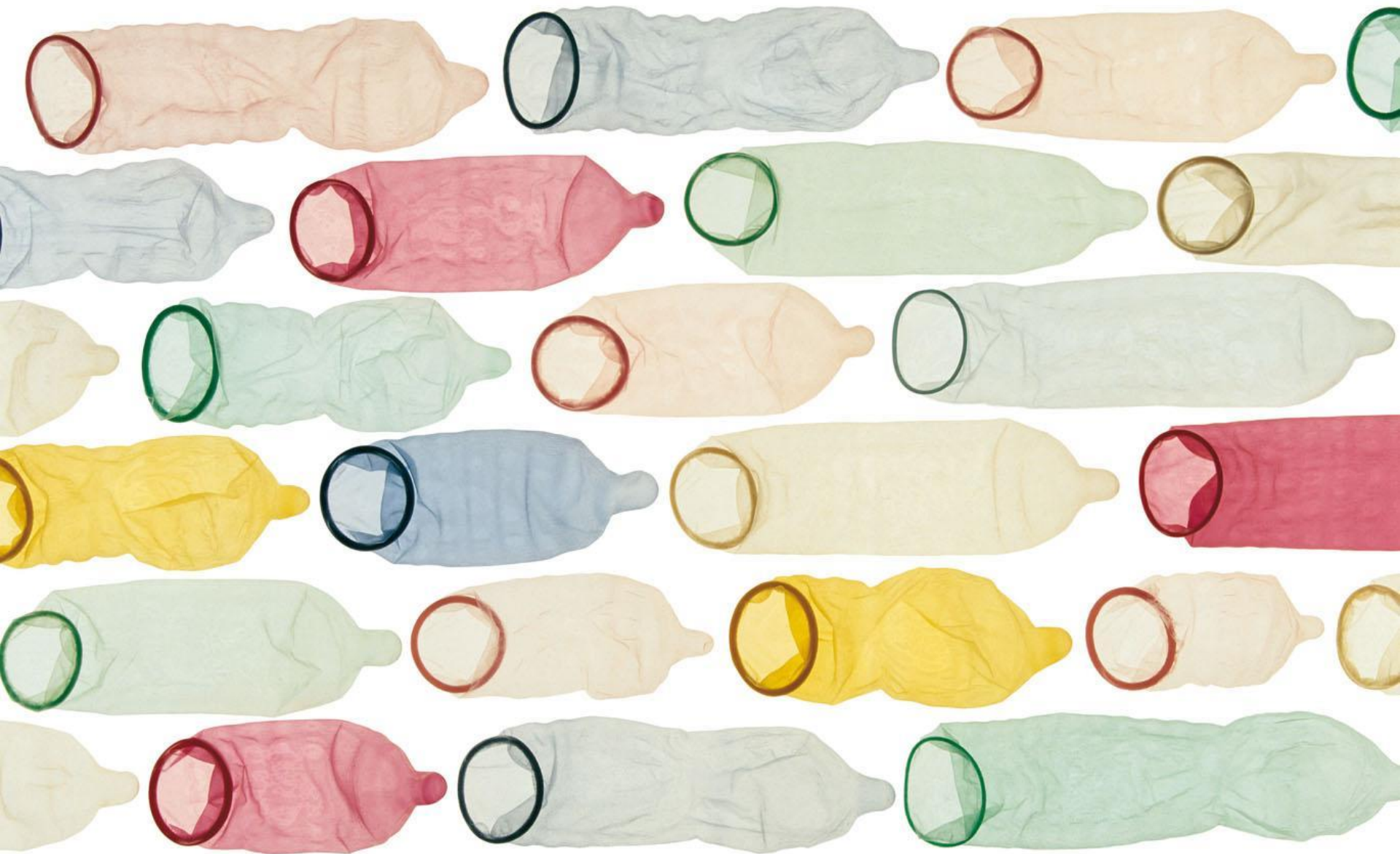
Oliviero Toscani

UNITED COLORS
OF BENETTON.

UNITED COLORS
OF BENETTON.

UNITED COLORS
OF BENETTON.

UNHATE

UNITED COLORS
OF BENETTON.

Supports
the Unhate Foundation
unhatefoundation.org

SENTENCED TO DEATH

JERRY BULLY
WITH U.S. F.I.C. DRUGS, BENCH
DRUGS, THE BENCH, BENCH,
SEE A BENCH, A BENCH, A BENCH,
BENCH, BENCH, BENCH, BENCH

UNITED COLORS
OF BENETTON.

www.benetton.com/usa/enr

Kampaň v USA v r. 2000
prezentovala fotografie vězňů
odsouzených na smrt.
Benetton značně poškodila a ten
se stáhl z amerického trhu. Později
se společnost omluvila.

Kritika reklamy

Toscani vytvořil kritiku reklamy v deseti bodech

Plýtvání obrovskými finančními prostředky

Společenská neúčinnost

Klamání spotřebitele

Okrádání spotřebitele

Vytváření falešných tužeb

Podporování nekalých myšlenek (rasismu, fašismu)

Podněcování proti třídnímu smíru

Zločin vůči jazyku

Zločin vůči tvůrčímu myšlení

Oslavování hlouposti

Kódování sdělení

A woman with long blonde hair is lying on her side on a grey floor. She is wearing a white dress with gold stripes and a gold top. She has a purple bruise on her eye and several other bruises on her legs. She is looking directly at the camera with a serious expression.

WHY IS IT SO HARD TO SEE BLACK AND BLUE

One in six women are victims of abuse.
That's no illusion.

If you need help or are able to help, contact us on 021 638 5511

CAREHAVEN

4. SÉMIOTIKA

38 - 54

You don't own the meaning!

Jerry Saltz

Význam sdělení je závislý na tom, jak znakům – odkazům, symbolům atp. divák rozumí. Autor tedy pracuje s obecným povědomím, může vytvářet nové překvapivé souvislosti. Tvorbou významu může kritizovat, manipulovat, zesměšňovat atd.

Jerry Saltz je umělecký kritik pro New York Times časopis.

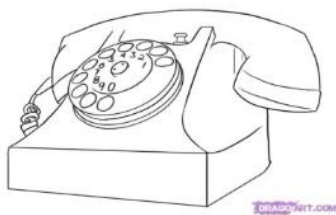
WHAT DOES IT MEAN ????

Semiotics Of The Tie
Big Bang Theory
Season1, episode 5

<https://www.youtube.com/watch?v=qeefWS8YrDw>

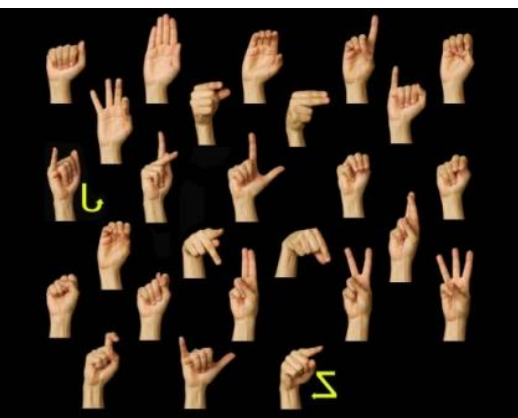
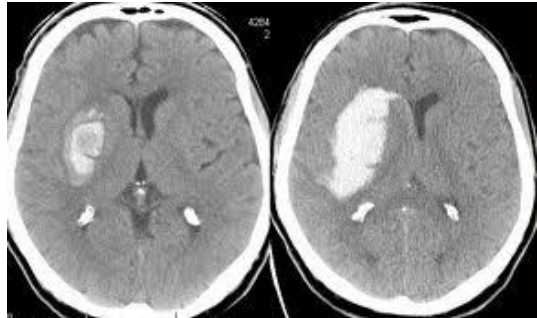
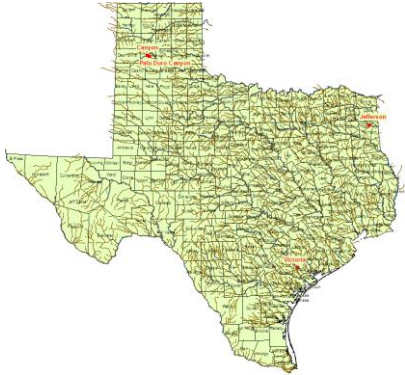
Co je znak?

ZNAK je COKOLIV,
co můžeme použít k tomu,
abychom vyvolali v mysli
věc jinou.

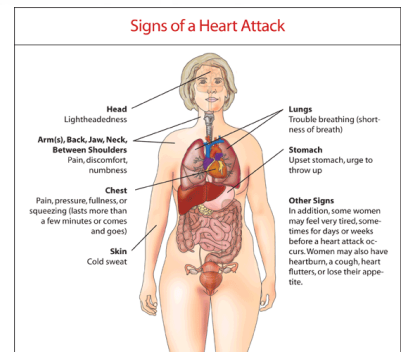
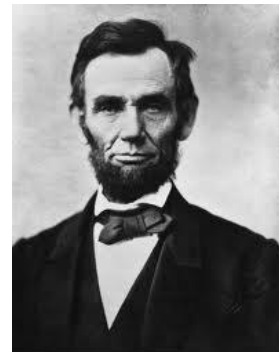
PHONE

Co je znak?

The Twelve Processes in Zodiacal Time

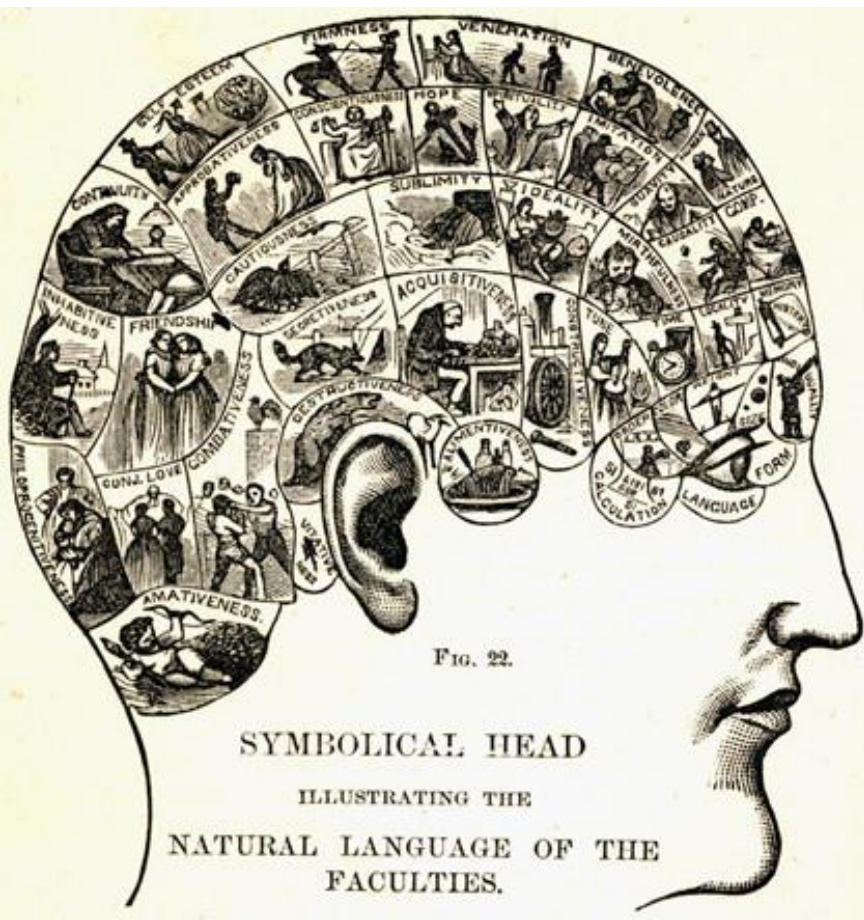
♈	Aries	Calcination	♎	Libra	Sublimation
♉	Taurus	Congelation	♏	Scorpio	Separation
♊	Gemini	Fixation	♐	Sagittarius	Ceration
♋	Cancer	Solution	♑	Capricorn	Fermentation
♌	Leo	Digestion	♒	Aquarius	Multiplication

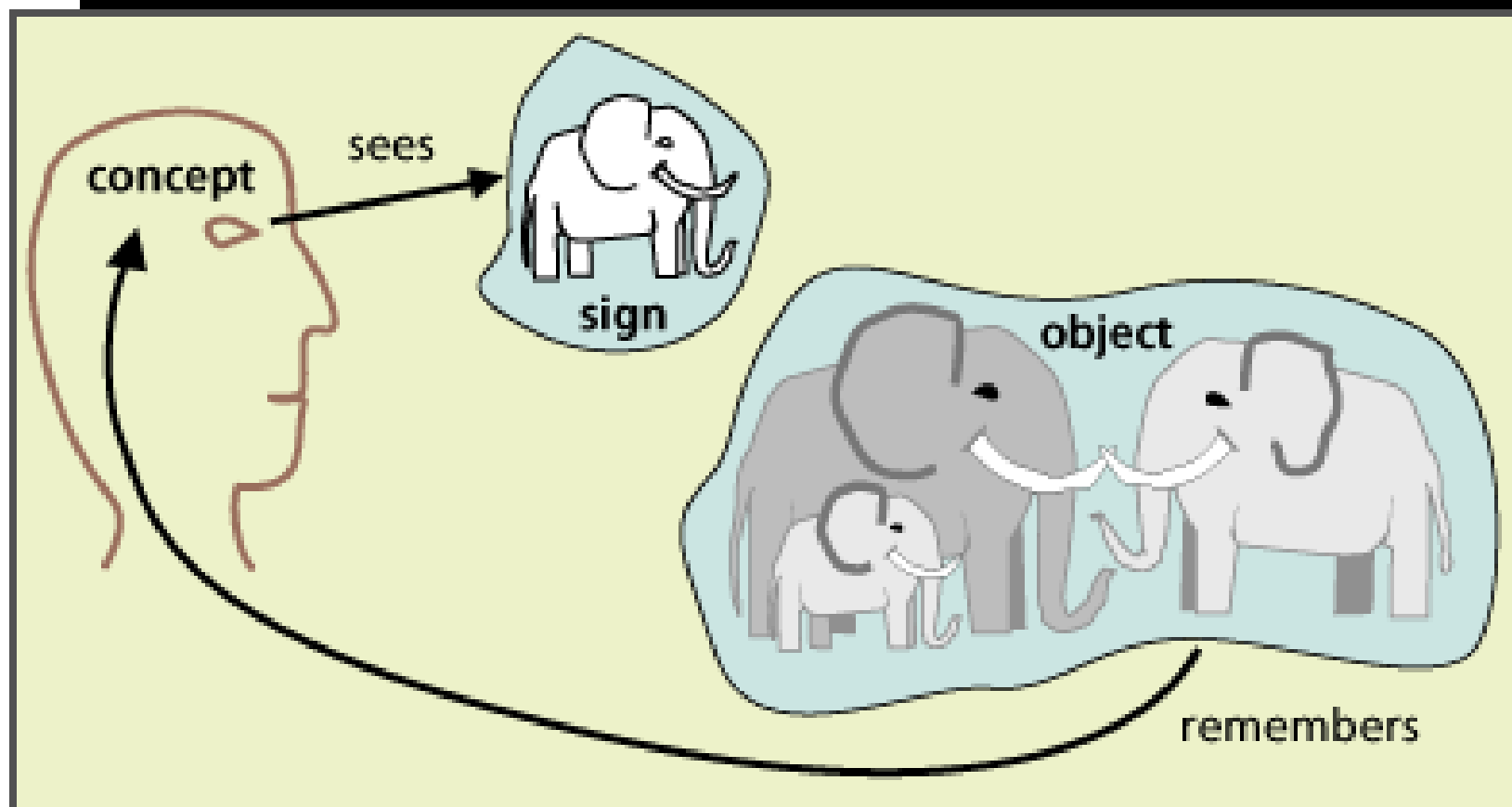
Sémiotika

... je nauka o znacích a znakových systémech.
(Z řeckého σημειον *sémeion*, znak, označení.)

Pokud tedy tvoříme významy, musíme být schopni odloučit reálnou věc od jejího mentálního obrazu, který ji reprezentuje, a který jsme si schopni kdykoliv vybavit.

Co je znak?

Klasifikace znaků

1. Motivované
2. Konvenční / arbitrární

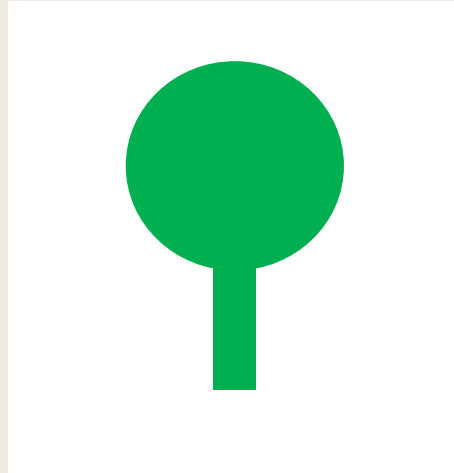
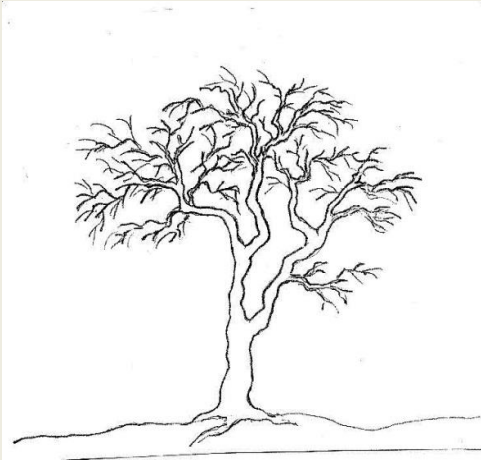
Motivované znaky jsou takové, kde existuje jasná souvislost mezi označující a označovanou složkou, mezi znakem a označovaným jevem, nebo jednoduše mezi formou a obsahem jednotlivých znaků. Sem patří fotografie, figurální malby, krajiny, zátiší, mapy, grafy, chemické vzorce a značky, piktogramy. Ale i onomatopoické (zvukomalebné) výrazy (kukačka, prskat, šuškat).

Konvenční znaky jsou takové, kde obě složky spojuje jen konvence. Patří sem hlavně jazykové znaky, číslice, písmena, atd.

Abstrahování

Jaký je rozdíl mezi těmito znaky jejichž interpretace je stejná?

STROM

Dualistické pojetí znaku

Autorem této teorie je švýcarský lingvista **Ferdinand de Saussure**.

Ferdinand de Saussure
(1857 -1913)

Bedřich Hrozný

(1879 – 1952) český orientalista, rozluštil chetitské písmo, které patří mezi indoevropské jazyky, potvrzuje teorie Ferdinanda de Saussura.

Zabýval se indoevropštinou. Nejznámější dílo „Kurz obecné lingvistiky“, vydané 1916 ze studentských zápisků z přednášek.
Základní myšlenka je, že lze jazyk zkoumat jako formální systém různých prvků. Tak je možné formulovat systematické a prediktivní hypotézy o neznámých lingvistických datech.

Dualistické pojetí znaku

ZNAK = jednota **označujícího – signifikant** (signifier) a **označovaného – signifikát** (signified)

Základem systému jazyka je pro Saussura **znak**, který je daný jednotou označujícího (signifier, signifikant), materiálního akustického, či vizuálního signálu ke **spuštění mentálního konceptu označované věci**, a označovaného (signified, signifikát), tedy oné **mentální reprezentace existujícího předmětu**. Jejich vztah považuje za zcela nahodilý.

Dualistické pojetí znaku

O Z N A Č U J Í C Í
signifikant
signifier - eng.

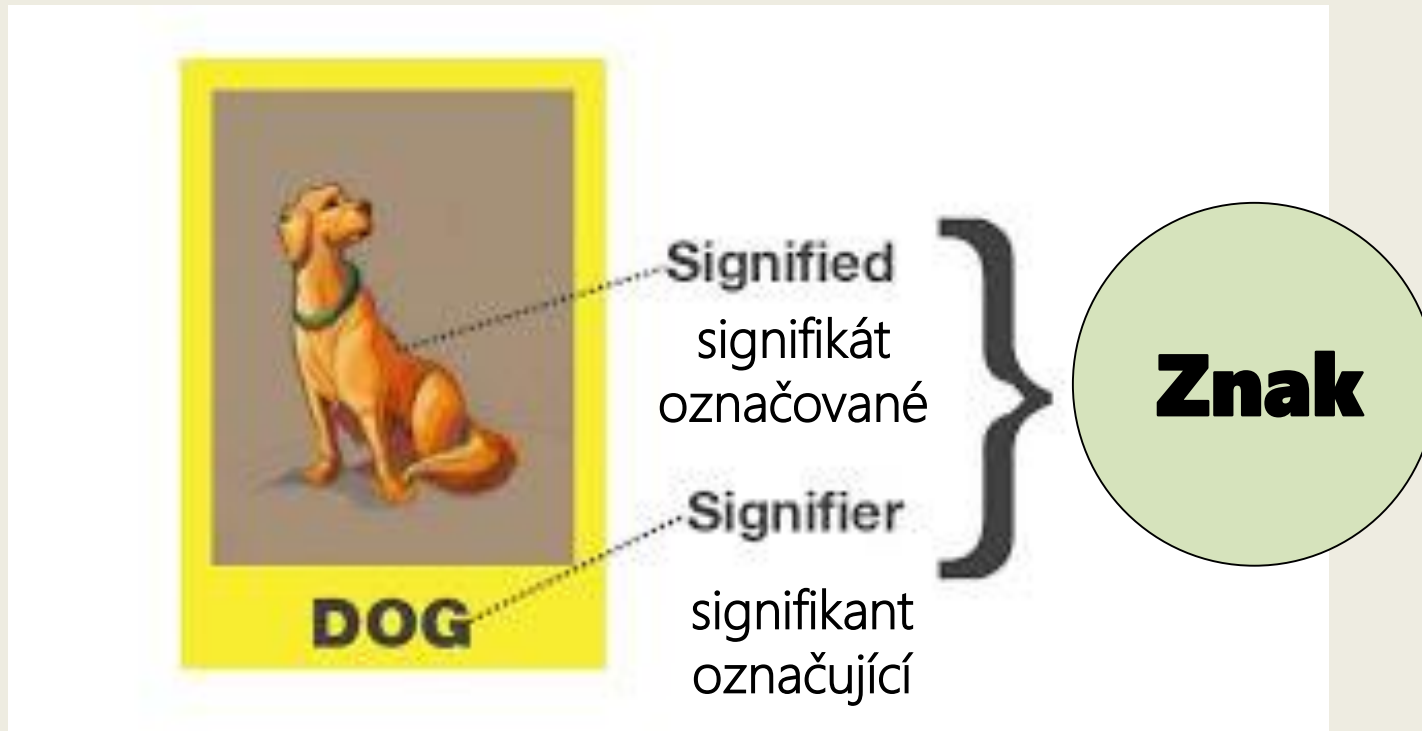
STRŮM

O Z N A Č O V A N É
signifikát
signified - eng.

ZNAK

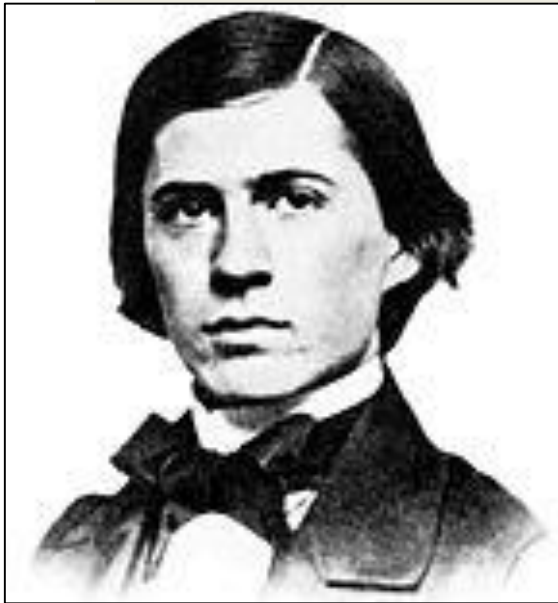
Dualistické pojetí znaku

Triadické pojetí znaku

Autorem této teorie je švýcarský americký vědec a filozof **Charles Sander Pierce**.

Již v 1886 prohlásil, že logické operace mohou být vykonávány přepínacími elektrickými obvody, což bylo později základem prvních počítačů.

Charles Sander Pierce
(1839 – 1914)

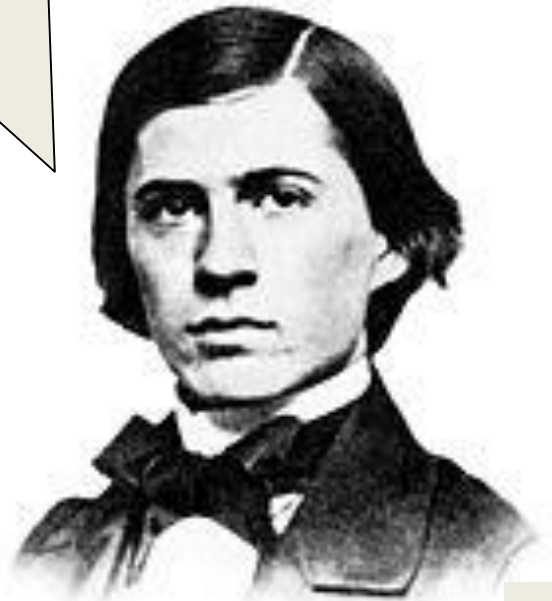
Zajímal se o filosofii, hlavně o Kantovu Kritiku čistého rozumu, kterou znal téměř nazpaměť. Zabýval sem mnohými disciplínami: logikou, metafyzikou, geodézií, matematikou, chemií, psychologií, kriminologií, dějinami vědy, egyptologií a náboženstvím. Překládal z latiny a němčiny. Je zakladatelem pragmatismu.

Logiku vidí jako metodu zkoumání, která je nad všemi disciplínami.

Triadické pojetí znaku

Vztah mezi označovaným a označujícím není pevně daný. Interpretace utváří tento vztah a ta se může měnit.

Pierce popírá dualistické pojetí znaku a **přikládá aktivní význam interpretaci**. Vytváří triadické pojetí znaku..

Charles Sander Pierce
(1839 – 1914)

Triadické pojetí znaku

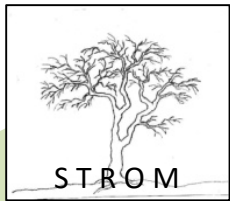

INTERPRETANT

Interpretativní reakce,
význam získaný
dekódováním či
interpretací znaku

pojem
význam
designát

Znak se nevztahuje přímo
k určitému reálnému objektu,
nýbrž se k němu vztahuje skrze
interpretaci, která je *symbolizována*
znakem a *referuje* k objektu.

ZNAK

Reprezentant,
který popisuje
objekt.

symbol
forma
designátor

Znak se stává znakem jen
v aktu interpretace.

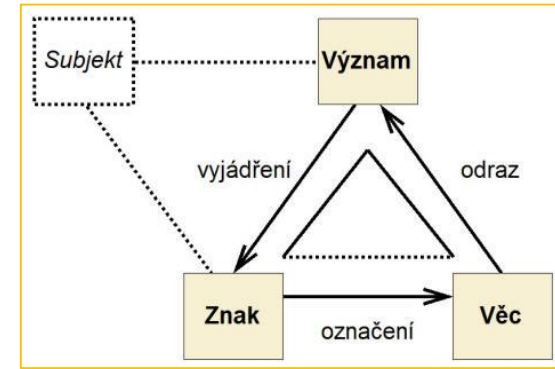

OBJEKT

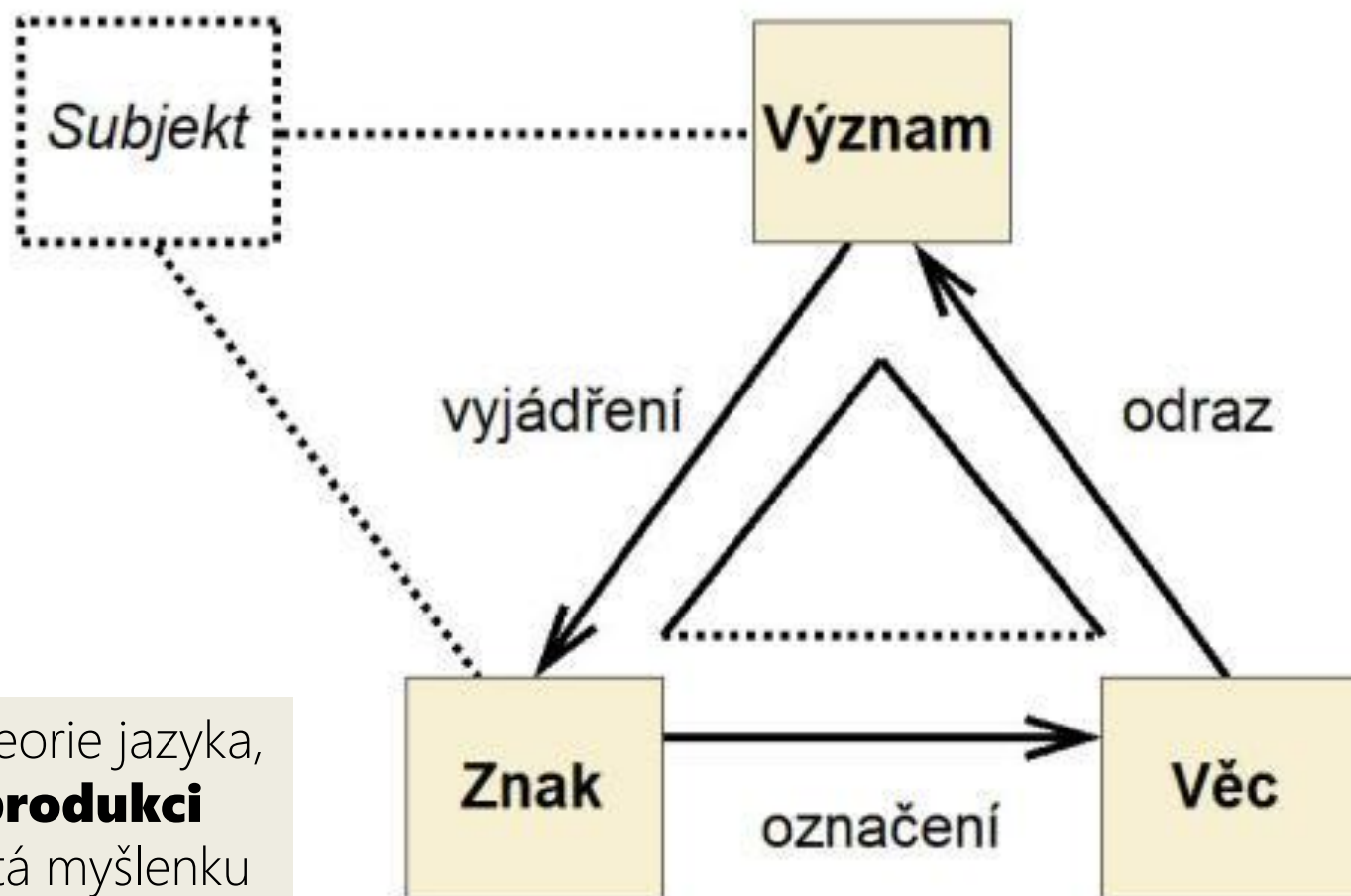
Cokoli, co může
být myšleno.

referent
denotát

Znak referuje na něco
mimo sebe.

Triadické pojetí znaku

Výsledkem není teorie jazyka, nýbrž **teorie o produkci významu**, odmítá myšlenku stálého vztahu mezi označujícím a označovaným.

Triadické pojetí znaku

Tato instalace představuje různé reprezentace židle,
Představuje sémiotické vztahy mezi nimi.

Joseph Koshut
Tři a jedna
židle
1965

5. IKONA INDEX SYMBOL

55 - 61

3 způsoby jak ZNAK reprezentuje OBJEKT

IKONA

Znak, který reprezentuje na základě podobnosti.

INDEX

Znak, který má přímý vztah k reprezentovanému, odkazuje.

KOČKA

SYMBOL

Znak, který je ustanovený zvyklostní normou. Jeho spojení s objektem je naučené a sdílené.

Pierce dělí ikony na tři základní typy

1.

IKONA

Znak, který reprezentuje na základě podobnosti.

obrazy: optické (fotografie, portréty, mapy, ale také filmový záběr, realistický obraz, realistické skalní kresby, realistický motiv ornamentu); **sluchové** (zvukomalebná slova – onomatopoeia); **čichové** (parfémy napodobující vůně květin); **chuťové** (napodobující různé příchutě).

diagramy: zobrazují strukturu nejrůznějších zobrazovaných jevů nejrůznější formou.

2.

INDEX

Znak, který má přímý vztah k reprezentovanému, odkazuje.

Index znak odkazující na jednotlivý předmět, událost nebo jev; **vyšší stupeň stylizace**; ideogramy, ale např. také stopa v písku, kouř ohně atp.

3.

KOČKA

SYMBOL

Znak, který je ustanovený zvyklostní normou. Jeho spojení s objektem je naučené a sdílené.

Symbols jsou konvenční znaky; **nejvyšší stupeň stylizace**; není zde podoba mezi znakem a zobrazovaným. **K pochopení významu je potřebná konvence** (dohoda); znaky přirozených jazyků (písmo), geometrické motivy ornamentu, matematické a jiné vědecké symboly; symbolický jazyk umění, náboženství, mýtů, pohádek a snů; znamení a pověry.

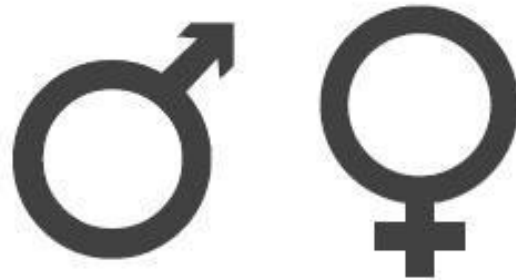

Icon

Index

Symbol

Motivovaný (ikonický) znak

podobnost nebo logické souvislost mezi zobrazením a zobrazovaným.

Konvenční (arbitrární) znak

vztah mezi zobrazením a zobrazovaným je čistě nahodilý – ustálený společenskou konvencí.

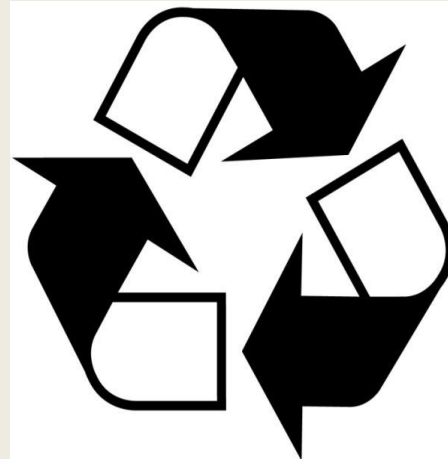
Piktogram

Ikonický znak
(motivovaný)

Ideogram

Indexovaný znak
(motivovaný + konvenční)

Symbol

Arbitrární
(konvenční)

Piktogram / ideogram

Rozdíl mezi piktogramy a ideogramy není vždy jasný. Ideogramy bývají méně přímé reprezentace a člověk se možná bude muset naučit co konkrétní ideogram znamená. Piktogramy bývají doslovnější. Například symbol zákazu parkování skládající se z černého písmene P uvnitř červeného kruhu se šikmou červenou čarou je ideogram. Reprezentuje myšlenku zákazu parkování abstraktně. Symbol zákazu parkování zobrazující automobil odtažení je doslovnější, spíše jako piktogram.

Piktogram

Ikonický znak
(motivovaný)

Ideogram

Indexovaný znak
(motivovaný + konvenční)

6. ČTENÍ ZNAKU

62 - 67

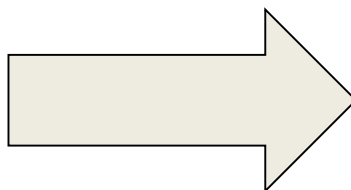
WHAT DOES IT MEAN ????

limuzína
červená na semaforu
úsměv
bouřkové mraky
štěkající pes
zatmění slunce

Eduard Monet
Balkón
1868

Změna
ikonického
zobrazení na
symbolické

René Magritte
Monetův balkón
1950

Pojmenování

arbitrární znak
z přirozeného jazyka:
přezdívka, neologismus.

Označení

přiřazení nejazykového znaku.

SEMIÓZA

je proces přiřazování

Je znakový proces, jehož základními činiteli jsou znak,
jím označený jev a uživatelé znaku...

aktivní proces pojmenovávání /označování

Semióza

Je aktivní proces přiřazování významu.

Je to malba „čehosi“...konkrétní...portrét...nemá symbolický ani náboženský význam...portrét ženy...podle znaků portrétované a stylu malby spadá do období renesance....kdo je portrétovaná?...Jaký má vztah k malíři?....ač je „skutečná“ co symbolizuje smyšlené pozadí? .....Řešený prostor je na principu lineární perspektivy....žena se usmívá.....

Semiosféra

Je abstraktní prostor,
ve kterém probíhá
komunikace.

Na základě primárně
kulturně a jazykově osvojených
dispozic jsme schopni přiřadit
znakům uvnitř sémiosféry určitý
významový obsah, dekodovat je a
následně užít v komunikaci.

7. OBRAZ JAKO POEZIE

68 – 91

Semiosféra

Můžeme být
tvořiví v používání jazyka
naší společnosti skrze
znaky, modely chování,
pojmy, slovy.....

Kontext

je rámcem, v němž je na sdělení pohlíženo.

Kontext

Dva příklady, které vzbudily odpor veřejnosti v kontextu dané kultury.

Chris Ofili
The Holy Virgin Mary
1996

Marcus Harvey
Mira / portrét vražedkyně Miry Hindley
1995

Syntax

Zkoumá vztahy mezi znaky.

Syntax

Zkoumá vztahy mezi znaky.

Syntax

Zkoumá vztahy mezi znaky.

ONE OF
THEM ISN'T
WELCOME
AT KROGER.

GUESS WHICH ONE.

MOMS
DEMAND
ACTION
FOR GUN SENSE IN AMERICA

Kroger doesn't allow outside food & drink in its grocery stores. Why allow a loaded gun?

Metafora

Konstrukce spočívající v přenášení významu na základě vnější (strukturální) podobnosti.

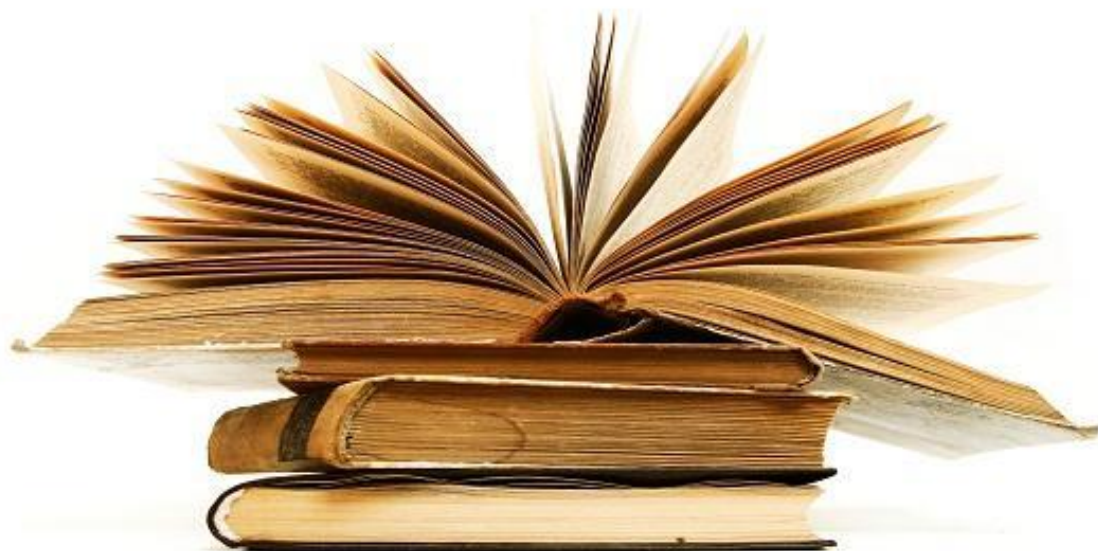

Metafora

Synekdocha a metonýmie

Idea je vyjádřena zástupným obrazem, který nemá se sdělovanou informací vizuální podobnost, ale obsahuje její smysl. Používá se pro vyjádření celku jeho částí a obráceně – celek reprezentuje svoji část.

Personifikace

Připisování lidských vlastností neživým věcem,
zobrazovat něco pomocí lidské podoby.

Personifikace

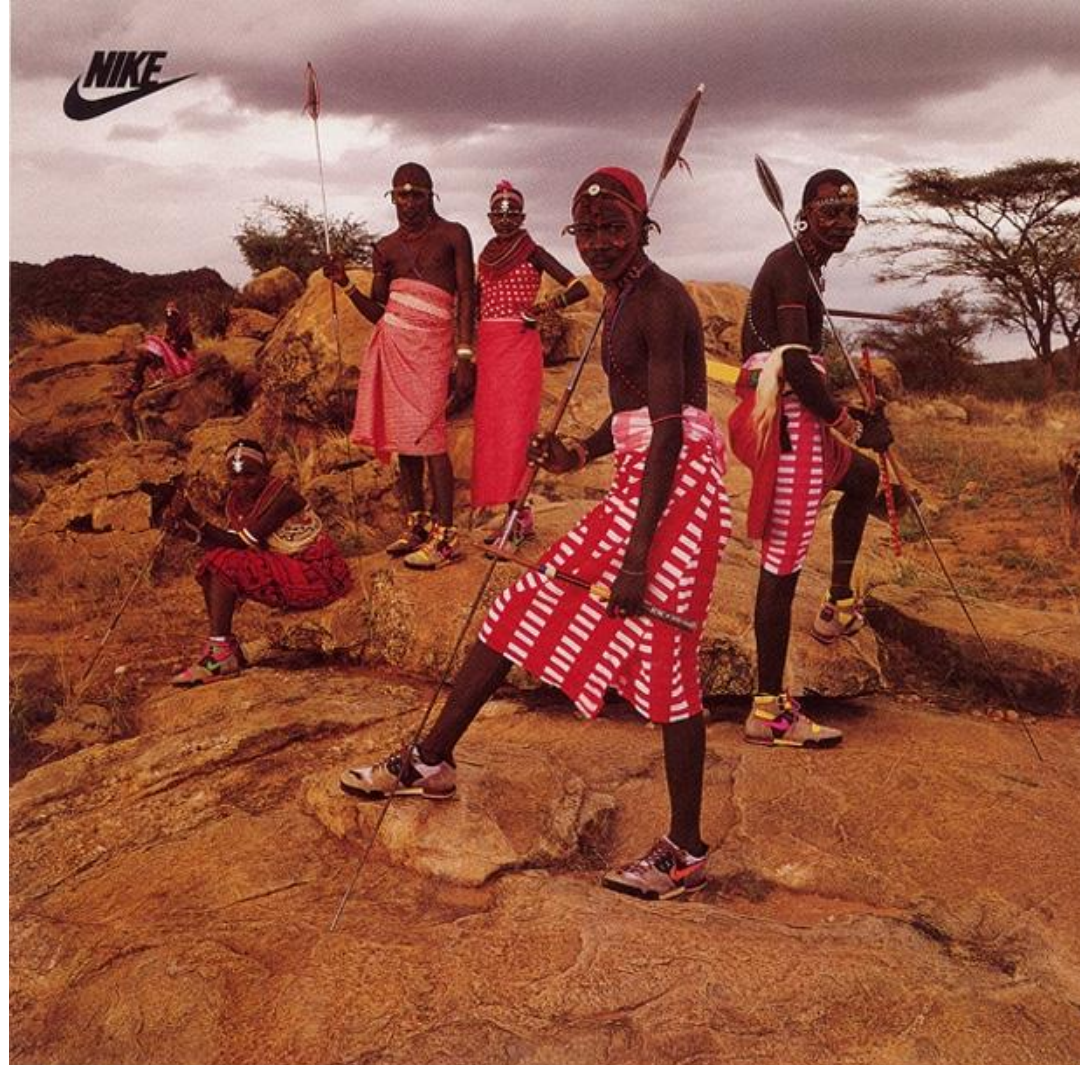

Ironie

Nike má televizní reklamu na turistické boty, která byla natočena v Keni pomocí příslušníků kmene Samburu. Kamera se zaměří na jednoho domorodce, který mluví, v rodné Maa. když mluví, na obrazovce se objeví slogan Nike „Just do it“.

Lee Cronk, antropolog z University of Cincinnati, říká, že Keňan skutečně říká: „Tyhle nechci. Dejte mi velké boty.“ Elizabeth Dolan z Nike říká: „Mysleli jsme si, že nikdo v Americe nebude vědět, co řekl.“

AND SO PASSES THE BAREFOOT SAMBURU INTO THE 21ST CENTURY.

Baada ya miaka mingi, Wasamburu hapo kale walikua Miguu tupu, Wamegundua Kiatu kizuri cha kuzunguka Wanachopenda sana. Na Kimeumbwa na "Nike"

Kiatu ni nyepesi, Kimejaa pumzi na Kina Wayo ya ku dumu. Pia Kinakuja kwa rangi Zinazong'aa Kama ndege za Mwituni. Basi, hata Makaidi wa Kuzunguka Watakuwa

Wafanyikambi Wachangamfu.

Women's and Men's Lava High; Son of Lava Dome

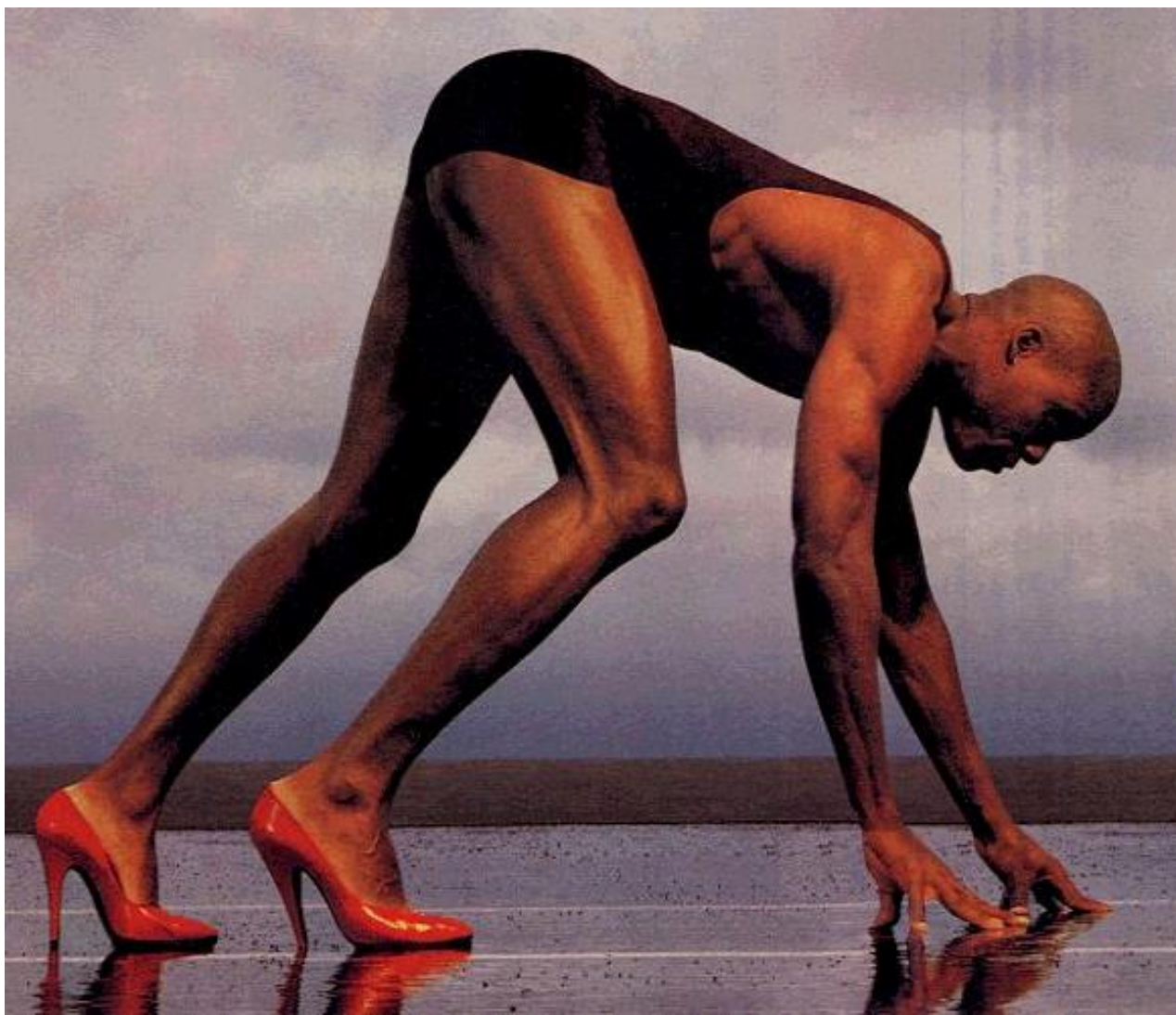

Ironie

Oxymorón

Je spojení znaků, které se významově navzájem vylučují.

Oxymorón

Je spojení znaků, které se významově navzájem vylučují.

Satira

komičnost, výsměch,
karikatura, ironie.

Představení situace, veřejně
známou osobu, v komickém
světle. Cílem je kritika

William Heath
Snug Birth in a Shower
1820s

Satira

Opraski sčeskí historie

Satira

Kde je hranice mezi satirou a urážkou? Kde jsou hranice svobodného projevu a respektu k okolí?

Satira

Kde je hranice mezi satirou a urážkou?
Kde jsou hranice svobodného projevu a
respektu k okolí?

Apropriace

Je symbolický akt přesunu významu apropriované entity do jiného významového kontextu, přičemž dochází k deformaci předchozího znakového seskupení a transformaci původních významů.

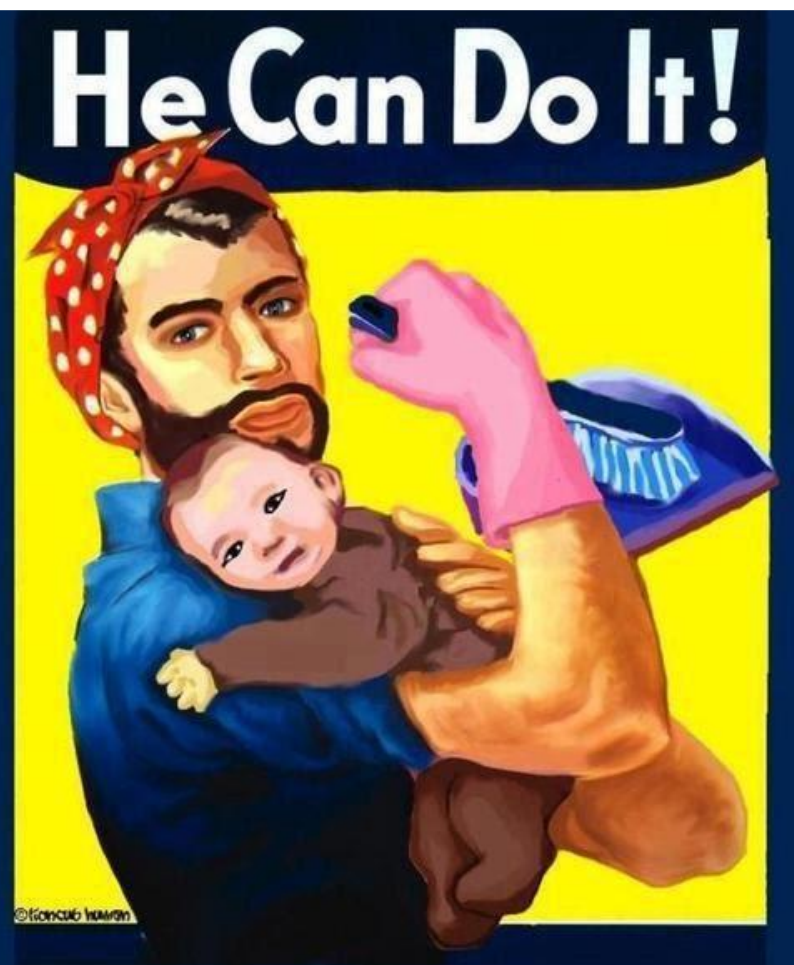
Old Spice reklama a její přepracování:

<https://www.youtube.com/watch?v=owGykVbfgUE>

<https://www.youtube.com/watch?v=HCl5rHF5Q5g>

Historie Old Spice reklamy:

<https://www.youtube.com/watch?v=vR0hDkMKVhY>

Mystifikace

Je úmyslné klamání, rozšiřování nepravd, které popírají realitu.

Dokumentární film mapující fiktivní kampaň nového supermarketu Český sen.

Filip Remunda a Vít Klusák
Český sen
2004

„Pokud to bude fungovat, tak to bude reklama na nás. Vyplyne z toho, že děláme reklamu, která funguje i když je výrobek úplně na h... nebo vůbec neexistuje.“

Martin Příklad
Kreativní ředitel agentury Mark/BBDO, která na filmu spolupracovala

Mystifikace

MASARYKOVA UNIVERZITA

online.muni.cz

události

Muzejní noc: Studenti opraví křivou věž brněnské radnice

student | 18. května 2018 | Martina Fojtů | CC-BY

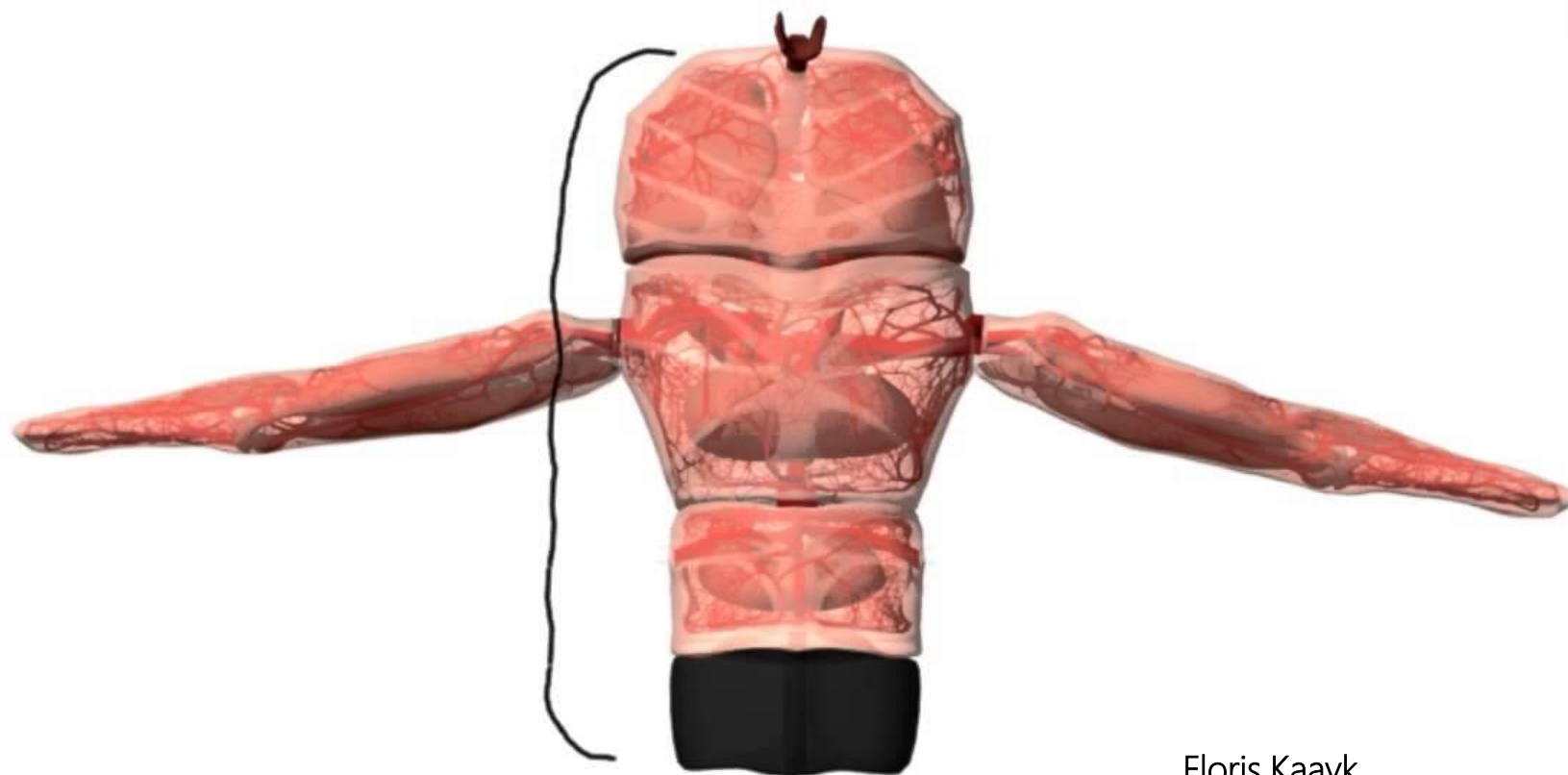

Jednu instalaci najdou kolemjdoucí například napříč městem

Až bude v sobotu 19. května večer plné centrum města lidí, kteří se půjdou podívat na jednotlivé akce **Brněnské muzejní noci**, dost možná zamíří i k instalacím, které vytvořili studenti Fakulty informatiky MU. Spolu s těmi z Fakulty výtvarného umění VUT

Mystifikace

Je mystifikace manipulací?

Floris Kaayk
OSCAR The Modular
Body
2016

8. MYTOLOGIE

92 - 105

**a sign is anything that
can be used to tell a lie.**
umberto eco,
a theory of semiotics

Souhlasíte? Jakou etickou zodpovědnost neseme za obsah vizuálních sdělení? Jaké jsou korektivní mechanismy, které mají zabránit šíření lží?

Mytologie

Francouzský filosof **Roland Barthes** zkoumá spotřební kulturu a **vytváří teorii mytologie – tvorby významu v reklamách.**

Ovlivnil rozvoj strukturalismu.

Roland Barthes byl francouzský literární teoretik, filozof.

Ovlivnil rozvoj strukturalismu (zkoumání struktur jednotlivostí lidské kultury skrze jejich vztahy).

Roland Barthes
(1915 -1980)

Mytologie – příběhy, které se vážou k významným kulturně-společenským událostem v minulosti. Tyto události nejsou historicky podložené. Nicméně mýty jsou součástí společensko-kulturního povědomí a identity.

Strukturalismus je velmi široký vědecký směr i metoda v jazykovědě, literární vědě a jiných humanitních vědách, který vznikl ve 20. století. Proti analytické metodě rozkladu a studia jednoduchých prvků zdůrazňuje význam struktur, tj. celkového uspořádání složitých systémů a vztahů mezi jejich prvky.

Reklama

je ukázkou tvorby mýtů. Aniž bychom se pozastavovali nad smyslem sdělení reklama nás přesvědčuje o potřebě bojovat proti špíně, že pro děti je potřebná aviváž, ze které mají radost, že s novým autem poznáme vrcholy velehor...

Značky - zejména ty, které mají ikonické aspirace - se podobným způsobem snaží "čtenářům" vnutit čtení na vyšší úrovni, tj. přeskočit produkt a nasměrovat čtení k emocím, které se značka snaží vlastnit.

Roland Barthes

Mytologie podle Barthes

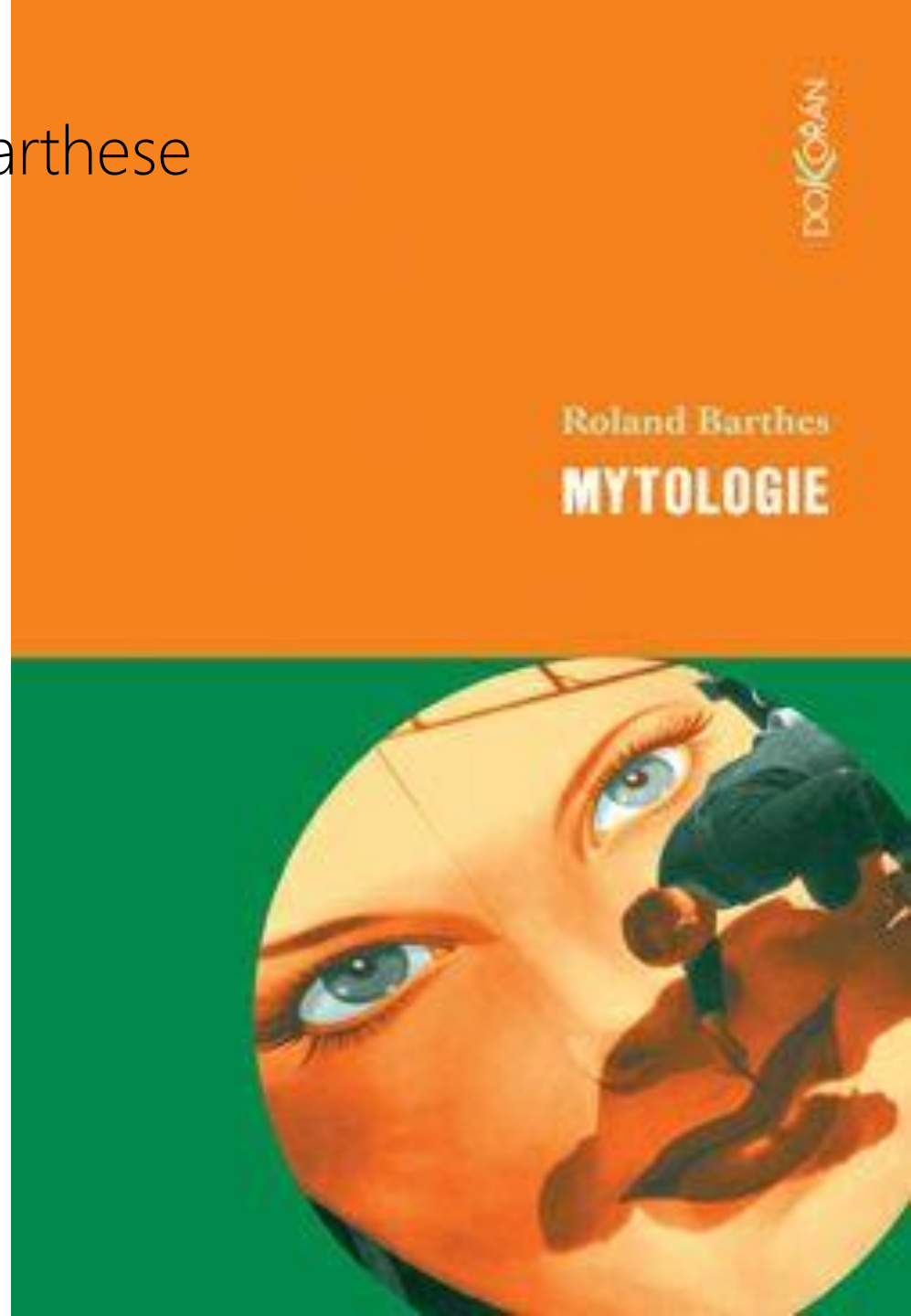
Kniha Mytologie

(1957) je jeden z prvních pokusů o aplikaci sémiologického přístupu na konkrétní kulturní jevy.

<https://florvaunan.firebaseio.com/28/Mytologie.pdf>

Roland Barthes

Mytologie podle Barthes

Vztah mezi znakem samotným a tím, co označuje, můžeme vnímat v několika rovinách:

denotace, konotace a v rovině mýtu..

Denotací Roland Barthes rozumí situaci, kdy znak nese původní význam, kryje se s věcným jádrem, se skutečností.

Konotace jako druhá úroveň označování probíhá na základě asociovaných či konotovaných významů.

Mytologie je přechod od konotace k denotaci. Barthes základní myšlenku konotace dále rozšířil zavedením konceptu mýtu.

Roland Barthes

Mytologie podle Barthes

Fotografie na titulní straně časopisu neukazuje to, co se na první pohled zdá (černošského vojáka), ale něco víc (francouzský imperialismus).

Roland Barthes

Mýtus podle Barthes

- jeho princip, spočívá v tom, jak přeměňuje dějiny na přirozenost - od mýtu se čeká bezprostřední účinek. Každý sémiologický systém je systémem hodnot, avšak **konzument mýtu pokládá signifikaci za systém faktů**: mýtus je čten jako faktický systém, ačkoli je pouze systémem sémiologickým.

Roland Barthes

Mytologie podle Barthese

Barthes rozvíjí v různých rovinách pojetí mýtu coby sémiologického systému, kde **vedle znaků hraje svou úlohu i forma a koncept, stejně jako různé možnosti jejich čtení.**

1. označující + 2. označované

3. znak, význam
I. OZNAČUJÍCÍ (forma) + II. OZNAČOVANÉ (koncept)

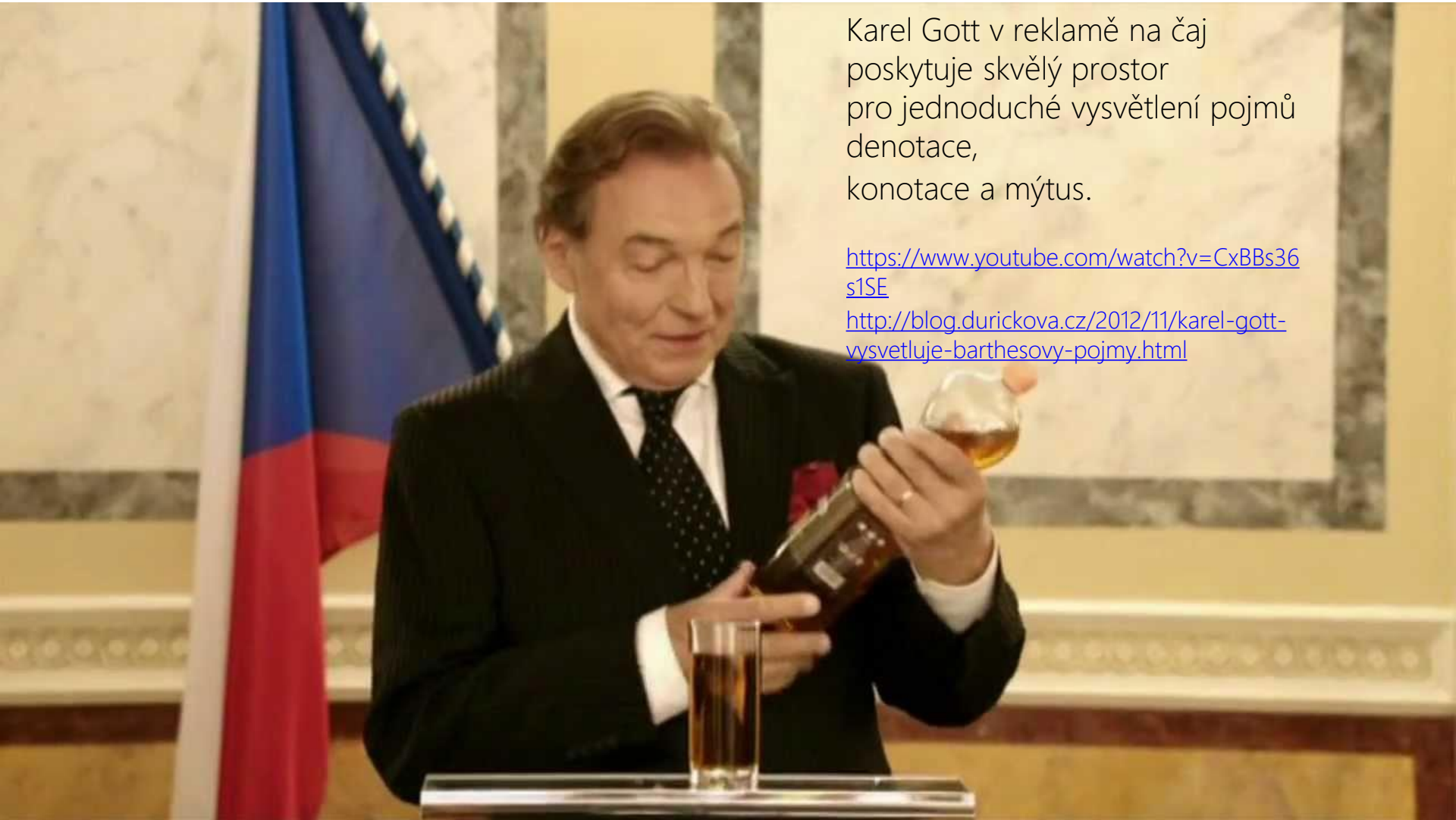
III. ZNAK (signifikace)

Roland Barthes

Reklama

Karel Gott v reklamě na čaj poskytuje skvělý prostor pro jednoduché vysvětlení pojmů denotace, konotace a mýtus.

<https://www.youtube.com/watch?v=CxBBs36s1SE>

<http://blog.durickova.cz/2012/11/karel-gott-vysvetluje-barthesovy-pojmy.html>

Reklama

As extreme as you.

The new **Mercedes SLK** is as wild as you want it to be. With a retractable hard top, an hp supercharged engine and undeniable style, the SLK will take you anywhere you go.

THE WILD DIESEL

ACTYON SUV

SSANGYONG WE GO DIESEL

beautiful bodies...
by FIBERFAB

FIBERFAB RENE LAPORTE

Meet the Jumper QT 12—the single fun spirit of a Fiberfab Jumper Kit and a Volkswagen classic. The Jumper is full of more fun Fiberfab products. Who shows in the Jumper, all new for '88. The Jumper American Kit can be used with a MGX, TR, Austin Healey or Volkswagen Beetle.

BEING ONE DOLLAR FOR COMPLETE BROADCAST

Conquer
Wilderness

Product placement

Díky televizi, filmům, sociálním sítím je Reklama postupně sofistikovanější.

Film – product placement

Televize – nedobrovolné sledování reklam

Sociální sítě a aplikace – cílená nevyžádaná reklama

<https://brandsandfilms.com/2011/01/top-40-product-placements-of-all-time-10-1/>

From the Director of Super Size Me.

He's not selling out,
he's buying in.

Mytologie podle Barthes

V oblasti mediálních studií funguje mýtus podobně jako ideologie, konkrétně v oblasti naturalizace významu, tedy ve vydávání nového významu za význam původní, přirozený.

Někteří uvádějí, že je mýtus synonymem ideologie.

Roland Barthes

Learn to
Train your wife
in 5 easy lessons...

FREE booklet shows you how!

Teach her to:

- Fetch your slippers and pipe
- Massage your feet
- Serve you ice cold beer and snacks
- Sit quietly while you browse your favorite television stations
- Respond to non-verbal cues, such as the snapping of fingers
- Answer "Yes, dear" to any and all requests
- Greet you at the door wearing nothing but cellophane wrap

New scientific method works on the most difficult cases!

WRITE TO: The Committee for a Better America, 200 King Street, Washington, D.C.

Interpretace historie

Závěrečný obraz celé série je navržen jako zastřešení celé ságy zobrazující vizi slovanského triumfu jako příklad pro celé lidstvo. Mucha používá čtyři různé barevné odstíny, aby prezentoval různé aspekty slovanské historie: modrá vpravo dole reprezentuje mytické rané období, červená vlevo nahoře indikuje husitské války, černé osoby uprostřed vlevo symbolizují nepřátele Slovanů a dobu útlaku – nájezdy Franků, Avarů, Turků a 300 let trvající útlak po bitvě na Bílé hoře, a nakonec postavy zaplavené žlutou jsou ti, kteří přinášejí vznešenou svobodu, mír a sjednocení mezi národy. Omladina nesoucí větvičky lípy skládá hold slovanským hrdinům, mezi nimiž je i skupina československých vojáků první světové války: srbský, britský, ruský, francouzský a italský legionář. Hlavní postavou celého obrazu je muž s rozevřenou náručí, jenž zosobňuje útrapy, které museli Slované snášet během staletí, ale také značí naděje pro novou republiku. Dalšími symboly jsou: kruhy věnců = jednota, holubice = mír, duha = štěstí a Kristus = požehnání.

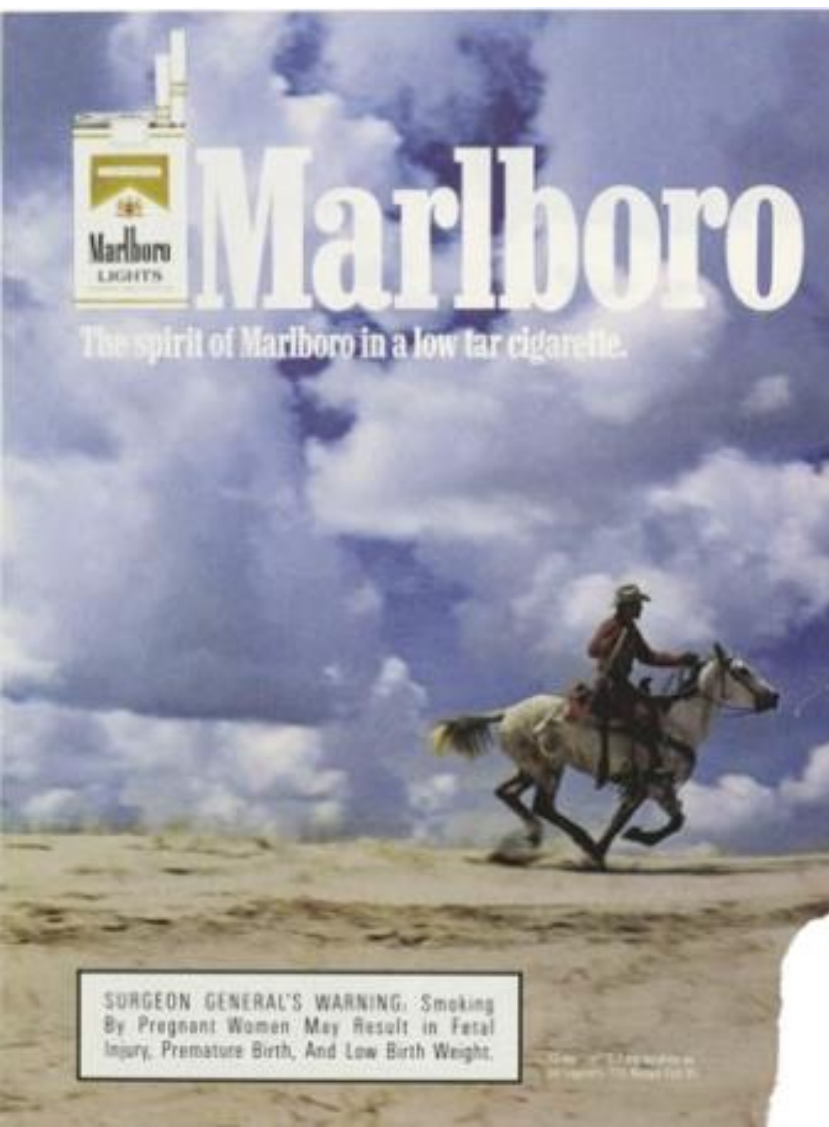
Alfons Mucha

Apotheosa z dějin Slovanstva:

Čtyři období Slovanstva ve čtyřech barvách

1926 - 8

Umění a reklama

Obrázky, po kterých jsem šel, „ukradl“, byly příliš dobré na to, aby byly pravdivé. Byly o zbožných přáních, o veřejných fotkách, které se náhodou objevují v reklamních sekcích masových časopisů, o fotkách, které nejsou spojen s autorem... Zajímal mě jejich vzhled. věc.

Richard Prince

Richard Prince
 Untitled (Cowboy)
 1989

...pokračování příště 😊